

**Justyna Bogacka, Aleksandra Dobosz, Ewelina Ilnicka,
Magdalena Krasowska-Żmurko, Magdalena Krauze, Edyta Krawiec**

Ad@ i J@ś na matematycznej wyspie

Innowacyjny program nauczania do edukacji wczesnoszkolnej

Warszawa 2014

Publikacja bezpłatna

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

OŚRODEK
ROZWOJU
EDUKACJI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Spis treści

1. Wprowadzenie

2. Założenia Programu nauczania „Ad@ i J@ś na matematycznej wyspie”

2.1. Innowacyjność Programu nauczania „Ad@ i J@ś na matematycznej wyspie”

2.2. Myślenie matematyczne

2.3. Myślenie naukowe

2.4. Posługiwanie się nowoczesnymi technologiami informacyjno-komunikacyjnymi

2.5. Warunki wdrożenia programu

3. Ogólne i szczegółowe cele kształcenia i wychowania

3.1. Ogólne cele kształcenia i wychowania

3.2. Szczegółowe cele kształcenia i wychowania

4. Treści kształcenia i przewidywane osiągnięcia uczniów

4.1. Edukacja: polonistyczna, społeczna, matematyczna, przyrodnicza, plastyczna, muzyczna, zajęcia techniczne, zajęcia komputerowe, WF i edukacja zdrowotna

4.2. Język angielski

5. Sposoby osiągnięcia celów kształcenia i wychowania

5.1. Metody nauczania

5.2. Formy organizacji zajęć

5.3. Indywidualizacja procesu nauczania

6. Pomiar osiągnięć ucznia

7. Literatura

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

OŚRODEK
ROZWOJU
EDUKACJI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

1. Wprowadzenie

Informacje o tym, czego powinien się nauczyć uczeń o przeciętnych zdolnościach na każdym etapie edukacji, zawarte zostały w *Rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej z dnia 27 sierpnia 2012 roku w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół*¹. W dokumencie tym, zmienionym *Rozporządzeniem Ministra Edukacji Narodowej z dnia 30 maja 2014 r. zmieniającym rozporządzenie w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół*², zachęca się nauczycieli, aby pogłębiali treści zawarte w *Podstawie programowej* przy jednoczesnym indywidualizowaniu toku nauczania. Zalecenie to wydaje się niezwykle ważne z dwóch względów. Pierwszym z nich jest obecna sytuacja dzieci sześciolletnich, z których część w roku szkolnym 2014/2015 stanie się uczniami pierwszej klasy. Drugi powód to coraz dynamiczniej zmieniające się otoczenie, wymuszające ciągle dostosowywanie się do niego zarówno w zakresie przyswajanej wiedzy, jak i nabywanych umiejętności. W procesie indywidualizowania toku nauki istotną rolę odgrywa dobór pogłębianych wiadomości i sposób podejścia do nauczania.

W prezentowanym *Programie nauczania „Ad@ i J@ś na matematycznej wyspie”* za **cel nadrzędny przyjęto kształtowanie i pogłębianie myślenia matematycznego uczniów**, zwiększenie ich zainteresowania matematyką przez pokazanie jej zastosowania w życiu codziennym, a także **podniesienie motywacji i aktywności nauczycieli w rozwijaniu kompetencji matematycznych uczniów** dzięki wdrożeniu nowego podejścia do nauczania, zorientowanego na proces, a nie na wynik.

¹ DzU 2012, poz. 977.

² DzU 2014, poz. 803.

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

OŚRODEK
ROZWOJU
EDUKACJI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

2. Założenia Programu nauczania „Ad@ i J@ś na matematycznej wyspie”

Program nauczania „Ad@ i J@ś na matematycznej wyspie”³ jest przeznaczony dla wdrażania treści ze wszystkich rodzajów edukacji na poziomie edukacji wczesnoszkolnej (z wyjątkiem etyki, języka mniejszości narodowych i języka kaszubskiego), przy czym jako język obcy nowożytny przyjęto w nim język angielski. Oznacza to, że mimo szczególnego nacisku na edukację matematyczną, umożliwi on realizację założeń zapisanych w *Podstawie programowej kształcenia ogólnego dla szkół podstawowych*.

Prezentowany Program nauczania stanowi pierwszą część materiałów dydaktycznych wypracowanych w ramach projektu pt. „Ad@ i J@ś na matematycznej wyspie”. Materiały te to:

- niniejszy innowacyjny Program nauczania,
- *Ad@ i J@ś na matematycznej wyspie – materiały edukacyjne dla ucznia* (karty pracy),
- *Ad@ i J@ś na matematycznej wyspie – materiały dydaktyczne dla nauczyciela* (scenariusze zajęć, w tym 60 – metodą projektu edukacyjnego),
- pomoce multimedialne zgromadzone na stronie internetowej www.matematycznawyspa.pl, przeznaczone do pracy na lekcji oraz do pracy – samodzielnej lub z rodzicami – ucznia w domu,
- pomoce techniczne (tekturowe) dla ucznia, przeznaczone do kształcenia umiejętności manualnych,
- poradniki metodyczne dla nauczyciela (każdej klasy), w których zostaną rozwinięte poszczególne założenia Programu nauczania. W szczególności znajdują się w nich:
  - rozkłady materiału, wymagania edukacyjne i plany wynikowe do każdej klasy I etapu edukacyjnego,

³ Program napisano na podstawie materiałów szkoleniowych Ośrodka Rozwoju Edukacji (ORE) pt. *Specyfika programów nauczania edukacji wczesnoszkolnej*, Warszawa, 20 maja 2014.

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

OŚRODEK
ROZWOJU
EDUKACJI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

- opis narzędzi i metod wspomagających kształcenie umiejętności matematycznych, pomagający nauczycielom w nowym podejściu do nauczania matematyki zorientowanym na proces, a nie na wynik,
- przykładowe zestawy zadań i ćwiczeń wspomagających proces indywidualizacji nauczania, uwzględniających potrzeby uczniów zdolnych, uczniów z trudnościami w nauce, grup uczniów zróżnicowanych wiekowo,
- przykłady projektów edukacyjnych opracowane pod względem merytorycznym,
- listy lektur,
- przykładowe arkusze ewaluacji i przykłady oceny opisowej odpowiadającej ocenianiu kształtującemu,
- szczegółowe formy współpracy z rodzicami.

Zakłada się, że realizacja zajęć na podstawie powyższych materiałów umożliwi wdrożenie wszystkich celów przyjętych w prezentowanym *Programie nauczania*. Opracowując materiały dydaktyczne dla nauczycieli oraz materiały edukacyjne dla ucznia, wzięto również pod uwagę reformę szkolnictwa i wprowadzenie w klasach pierwszych szkoły podstawowej nowego, wspólnego podręcznika pt. *Nasz elementarz*. Przyjmuje się więc, że poszczególne elementy wypracowane w ramach projektu edukacyjnego „Ad@ i J@ś na matematycznej wyspie” można będzie stosować w klasach korzystających z tego podręcznika.

2.1. Innowacyjność *Programu nauczania „Ad@ i J@ś na matematycznej wyspie”*

W prezentowanym *Programie nauczania* za najważniejszą kwestię uznano rozwijanie umiejętności matematycznych uczniów. Są one rozumiane w myśl zapisu *Podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkół podstawowych* jako „umiejętność korzystania z podstawowych narzędzi matematyki w życiu codziennym oraz prowadzenia elementarnych rozumowań matematycznych”.

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

OŚRODEK
ROZWOJU
EDUKACJI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Innowacyjność niniejszego Programu nauczania opiera się na przekonaniu, że:

- myślenie matematyczne można kształcić **w sposób zintegrowany z kształceniem innych umiejętności**, w tym przede wszystkim umiejętności:
  - **myślenia naukowego**, głównie w obszarze matematyczno-przyrodniczym, rozumianego w myśl *Podstawy programowej* jako „umiejętność formułowania wniosków opartych na obserwacjach empirycznych dotyczących przyrody i społeczeństwa”;
  - **posługiwania się nowoczesnymi technologiami informacyjno-komunikacyjnymi** – „w tym także dla wyszukiwania i korzystania z informacji”;
- nabywanie wiedzy matematycznej powinno odbywać się **w sposób zintegrowany z nabywaniem wiedzy z innych przedmiotów**, czyli nie tylko na zajęciach z edukacji matematycznej, ale też np. na zajęciach z edukacji przyrodniczej, polonistycznej czy plastycznej;
- **nauczanie powinno być procesem radosnym**, prowadzonym częściowo przez zabawę i wykorzystującym naturalną skłonność dzieci, zwłaszcza sześciu- i siedmioletnich, do ciągłej aktywności fizycznej; w tym względzie ważne jest też zwiększenie liczby lubianych przez uczniów ćwiczeń muzyczno-rytmicznych, wprowadzanych zwłaszcza na zajęciach z innych przedmiotów niż muzyka, jak bowiem napisał Peter Kline: „Nauka jest najbardziej efektywna wówczas, gdy sprawia radość”⁴;
- uczeń w trakcie nauki powinien **zaspokajać naturalną ciekawość świata**, odkrywać swoje zainteresowania i przygotować się do dalszej edukacji;
- **nauczanie powinno rozwijać kompetencje społeczne uczniów** przez wdrażanie ich do pracy zespołowej, w tym przez **szerokie wykorzystanie metody projektu edukacyjnego, angażującego także rodziców**.

⁴ Zob. P. Kline, *The everyday genius*, Great River Books, Arlington 1995.

W tym miejscu należy zwrócić uwagę na niedocenioną rolę muzyki w procesie nauczania. Tymczasem rozwinięty słuch muzyczny ułatwia naukę języków obcych i prawidłową wymowę, uczenie się słów piosenek i rytmicznych wierszyków ułatwia zapamiętywanie teorii matematycznej czy przyrodniczej, a ćwiczenia rytmiczne podnoszą sprawność fizyczną, kształtują kulturę osobistą i łagodzą zachowania agresywne. W *Podstawie programowej kształcenia ogólnego dla szkół podstawowych*, w punkcie *Zalecane warunki i sposoby realizacji*, podano: „Oprócz zajęć typowo muzycznych zaleca się włączanie muzyki do codziennych zajęć szkolnych jako tła tematu przy organizacji aktywności ruchowej, w celu wyciszenia itp.” Stąd autorki niniejszego programu proponują, aby wykorzystywać w codziennej pracy z uczniami takie utwory muzyki klasycznej, jak:

Utwory ilustracyjne

- Vivaldi – *Cztery pory roku*
- Saint-Saëns – *Karnawał zwierząt* (całość)
- E. Grieg – *suita Peer Gynt* (*Poranek, Taniec Anitry, W grocie Króla Gór*)
- M. Musorgski – *Obrazki z wystawy* (*Gnom, Taniec kurcząt w skorupkach, Rynek w Limoges* – oryginał na fortepian lub wersja orkiestrowa)
- S. Prokofiew – *Piotruś i wilk*
- É. Waldteufel – *Walc łyżwiarzy*
- F. Chopin – *Preludium Des-dur*, „*Deszczowe*”

Klasyka

- J.S. Bach – *Menuet i badinerie* (z suity orkiestrowej nr 2), *Aria na strunie G* (z suity orkiestrowej nr 3), *Koncerty brandenburskie*
- W.A. Mozart – *serenada Eine kleine Nachtmusic*, *Marsz turecki* (z *XI Sonaty fortepianowej A-dur*), *Symfonia g-moll* (KV 550) cz. I
- L. van Beethoven – *Dla Elizy*, *Oda do radości* (z *IX Symfonii d-moll*), *V Symfonia c-moll* cz. I
- P. Czajkowski – *Walc kwiatów* (z baletu *Dziadek do orzechów*)

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

OŚRODEK
ROZWOJU
EDUKACJI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

- J. Brahms – *Taniec węgierski nr 5*
- G. Verdi – *Marsz triumfalny*
- F. Schubert – *Ave Maria*
- F. Mendelssohn – *Marsz weselny*
- G. Bizet – *Habanera* (z opery *Carmen*)
- J. Strauss – walc *Nad pięknym modrym Dunajem*
- M. Ravel – *Bolero*
- C. Debussy – *Goliwogg's Cakewalk* (fortepian)
- S. Joplin – ragtime *The Entertainer*

Muzyka polska

- F. Chopin:
  - *Polonez g-moll* op. posth.
  - *Mazurek g-moll* op. 24 nr 1
  - *Mazurek B-dur* op. 7 nr 1
  - *Mazurek D-dur* op. 33 nr 2
  - *Walc Des-dur*, „*Minutowy*”
  - *Walc h-moll* op. 69 nr 2
  - *Etiuda c-moll*, „*Rewolucyjna*” op. 10 nr 12
- H. Wieniawski – *Kujawiak*
- S. Moniuszko – *Mazur* z opery *Halka* lub z opery *Straszny dwór*
- G. Bacewicz – *Oberek* (skrzypce + fortepian)

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

OŚRODEK
ROZWOJU
EDUKACJI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

2.2. Myślenie matematyczne

Zdaniem prof. Edyty Gruszczyk-Kolczyńskiej ponad 50% przedszkolaków wykazuje uzdolnienia matematyczne⁵. Jednak test kompetencji matematycznych, przeprowadzany w ramach Ogólnopolskiego Badania Umiejętności Trzecioklasistów (OBUT) przez Centralną Komisję Egzaminacyjną (CKE), pokazuje, że uzdolnienia te nie są dostatecznie rozwijane w trakcie nauki szkolnej. Można to potwierdzić, powołując się na wyniki testu kompetencji z 2013 roku. Test ten mierzył umiejętności matematyczne uczniów trzeciej klasy szkoły podstawowej w obszarach: sprawności rachunkowej, rozwiązywania zadań tekstowych i czytania tekstów matematycznych. Sprawdzał on umiejętności matematyczne opisane w wymaganiach szczegółowych w *Podstawie programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół*, a także rozumienie niektórych pojęć matematycznych i umiejętność ich wykorzystania w nowych dla ucznia sytuacjach⁶. W roku 2013 trzecioklasiści, którzy brali udział w badaniu, na 18 możliwych do uzyskania punktów zdobyli średnio 10,62 punktu, przy czym bezbłędnie test rozwiązało 3,3% badanych uczniów. Najwięcej problemów sprawiło uczniom rozwiązanie zadań nietypowych, które wymagają użycia posiadanej wiedzy i umiejętności w nowych sytuacjach, a najmniej problemów mieli uczniowie z rozwiązywaniem zadań typowych, zwłaszcza z obszaru sprawności rachunkowej⁷.

Jak pokazują badania Mirosława Dąbrowskiego⁸, stan ten wynika między innymi ze sposobu przekazywania treści matematycznej w trakcie zajęć szkolnych. Dominują na nich metody podające oraz podejście, które Dąbrowski określa jako „najpierw definicja, potem sens”. Tymczasem ze współczesnej wiedzy psychologicznej i pedagogicznej wynika, że skuteczniejsze jest podejście „najpierw sens, potem nazwa czy symbol”⁹. Jest tak, ponieważ dziecko komunikuje się ze światem na trzech poziomach złożoności języka:

- za pomocą gestów i działania, czyli **enaktywnie**,

⁵ Por. E. Gruszczyk-Kolczyńska. *Szkoła to rzeźnia talentów. Błyskawicznie zabija matematyczne zdolności*. „Dziennik Gazeta Prawna”, 10–12 maja 2013 nr 90; E. Gruszczyk-Kolczyńska, *Dziecięca matematyka. Książka dla rodziców i nauczycieli*, Warszawa 2007.

⁶ *Ogólnopolskie badanie umiejętności trzecioklasistów. Raport z badania OBUT 2013*, Warszawa 2013, s. 7.

⁷ Tamże, s. 50.

⁸ M. Dąbrowski, *Pozwólmy dzieciom myśleć!*, Warszawa 2008.

⁹ Tamże, s. 11.

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

OŚRODEK
ROZWOJU
EDUKACJI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

- za pomocą rysunków, które oznaczają dokładnie to, co przedstawiają, czyli **ikonicznie**,
- za pomocą obrazków o umownym znaczeniu, czyli **symbolicznie**.

Poziomy te występują przeważnie w takiej kolejności, w jakiej podano powyżej. Oznacza to, zdaniem Dąbrowskiego, że właściwa nazwa czy symbol powinny pojawiać się dopiero wówczas, gdy dziecko wie i rozumie, co one oznaczają¹⁰.

Aby uczeń nie tylko nabywał umiejętności dokonywania obliczeń rachunkowych, ale także podejmował próby samodzielnego odnajdywania sposobów rozwiązywania zadań i kształcił pozostałe umiejętności matematyczne, istotne wydaje się **uwzględnienie wniosków z wyników badań CKE, zwłaszcza w obszarze:**

- zachęcania uczniów do samodzielnego zdobywania wiedzy i unikania podawania im gotowych definicji, wzorów i formułek,
- stwarzania sytuacji do rozwiązywania zadania wieloma sposobami, umożliwienia prezentowania różnych rozwiązań tego samego zadania na forum klasy,
- wykorzystywania zadań nietypowych, które wymagają rozumowania matematycznego, zachęcając uczniów do samodzielnego ich rozwiązywania,
- zachęcania uczniów do stosowania rysunków na przykład w celu przedstawiania informacji zawartych w zadaniu i związków między nimi,
- kształcenia u uczniów nawyku sprawdzania uzyskanego wyniku z informacjami podanymi w zadaniu,
- dobierania takich form i metod nauczania, aby skutecznie rozwijać u dzieci śmiałość myślenia i działania oraz nawyk rozmawiania o poszukiwanym rozwiązaniu problemu,

¹⁰ Tamże, s. 11, 12.

- pobudzania i rozwijania wyobraźni oraz logicznego myślenia dzieci, np. przez zabawy matematyczne oraz korzystanie z gier dydaktycznych, komputerowych czy planszowych,
- sięgania po zadania wymagające stosowania praktycznych umiejętności, np. ważenia, odmierzania czasu, odmierzania odległości, cięcia na kawałki, przesuwania czy obracania¹¹.

W niniejszym programie szczególną wagę przywiązuje się do faktu, że wdrażanie treści matematycznych ma wskazywać na powiązanie tej nauki z otaczającą uczniów rzeczywistością. Uczniowie mają nauczyć się wykorzystywania podstawowych narzędzi matematyki w życiu codziennym, do kreatywnego rozwiązywania pojawiających się problemów. Dzięki temu nauczą się samodzielnego myślenia, a nauczanie nie będzie zorientowane tylko na wynik, ale głównie – na proces¹². Ze względu na powyższe założenia w programie zostaną podane rozszerzone treści kształcenia i założone osiągnięcia uczniów w obszarze edukacji matematycznej¹³.

Zdaniem autorek programu, edukacja matematyczna nie powinna być oddzielona grubą kreską od pozostałych rodzajów edukacji, zwłaszcza przyrodniczej, polonistycznej, społecznej i muzycznej. Nie jest ona bowiem wyspą na środku oceanu, lecz wyspą dobrze skomunikowaną (zintegrowaną) ze stałym lądem. Dzięki temu nie tylko zrealizowane zostaną cele i treści kształcenia ogólnego wyznaczone w *Podstawie programowej kształcenia ogólnego dla szkół podstawowych*, ale też podkreślone zostanie znaczenie matematyki we wszystkich dziedzinach życia. Aby zrealizować ten cel, zaleca się zwłaszcza:

- prowadzenie zajęć w sposób problemowy, stawianie uczniom problemów i stwarzanie im możliwości samodzielnego ich rozwiązywania,
- wprowadzanie podczas innych rodzajów edukacji ćwiczeń sięgających do obszaru matematyki (np. wydzielenie zbiorów liter czy liczenie sylab podczas zajęć z edukacji polonistycznej),

¹¹ *Ogólnopolskie badanie umiejętności trzecioklasistów*. Dz. cyt., s. 50–51.

¹² Zob. D. Klus-Stańska, M. Nowicka, *Sensy i bezsensy edukacji wczesnoszkolnej*, Warszawa 2005, s. 105 i in.

¹³ Zob. rozdz. 4 niniejszego programu.

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

OŚRODEK
ROZWOJU
EDUKACJI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

- uświadamianie uczniom, że ćwiczenia, które wykonują podczas innych zajęć niż edukacja matematyczna, są silnie związane z matematyką i życiem codziennym.

2.3. Myślenie naukowe

Myślenie naukowe to umiejętność, którą można kształcić już na wczesnym etapie życia dziecka, opierając się na jego ciągłej ciekawości świata. Właśnie do tej cechy odwołują się twórcy nowoczesnych centrów naukowych przeznaczonych dla dzieci, takich jak Centrum Nauki Kopernik w Warszawie czy Centrum Experiment w Gdyni, a także inne ośrodki naukowe i muzea kierujące do dzieci specjalne oferty¹⁴. Nie wszyscy uczniowie mają jednak szansę korzystać z zajęć ośrodków edukacyjnych, szczególnie utrudnione jest to w wypadku uczniów pochodzących ze wsi i małych miejscowości. Z tego względu, w celu wyrównania szans edukacyjnych, zaleca się, aby umiejętność myślenia naukowego w warunkach szkolnych kształcić między innymi przez:

- prowadzenie prostych eksperymentów (np. badanie wpływu danego czynnika środowiska na wzrost i rozwój roślin),
- zachęcanie uczniów do samodzielnego wskazywania problemów, które warto zbadać, a które wynikają z ich osobistych doświadczeń,
- zachęcanie uczniów do formułowania problemów i wniosków swoim językiem,
- stawianie przed uczniami zarówno prostych, jak i złożonych zadań nietypowych, wymagających logicznego myślenia,
- stawianie przed uczniami zadań nietypowych, które mogą mieć więcej niż jedno prawidłowe rozwiązanie,
- zwrócenie uczniom uwagi na to, że badania naukowe przyczyniają się do poprawy jakości życia (ochrony zdrowia, ochrony środowiska itp.),

¹⁴ Zob. też: M. Braun, Maria Mach, *Jak pracować ze zdolnymi? Poradnik dla nauczycieli i rodziców*, Warszawa 2013, s. 9–10.

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

OŚRODEK
ROZWOJU
EDUKACJI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

- uczenie dzieci zadawania pytań, prowadzenie z nimi rozmów i dyskusji,
- odsyłanie uczniów do różnych źródeł informacji.

Stwarzanie uczniom okazji do prowadzenia obserwacji lub doświadczeń oraz zdobywanie przez nich wiedzy z różnych źródeł sprzyja rozwojowi nie tylko uczniów zdolnych, ale też uczniów słabszych¹⁵.

2.4. Posługiwanie się nowoczesnymi technologiami informacyjno-komunikacyjnymi

Kolejną ważną umiejętnością, na której kształtowaniu koncentruje się niniejszy program nauczania, jest umiejętność posługiwania się nowoczesnymi technologiami informacyjno-komunikacyjnymi. W dzisiejszym społeczeństwie informacyjnym jest ona kluczowa, bo pozwala orientować się w otaczającej rzeczywistości. Kształtowanie tej umiejętności jest tym ważniejsze, że nie wszyscy uczniowie mają jednakowy dostęp do nowoczesnych technologii w warunkach pozaszkolnych lub nie korzystają z tych technologii w sposób gwarantujący prawidłowy rozwój.

W celu wyrównania szans uczniów pochodzących z różnych środowisk w dostępie do nowoczesnych technologii i zapobiegnięcia analfabetyzmowi funkcjonalnemu w niniejszym programie sugeruje się, aby nauczyciele i uczniowie korzystali często z komputera, tabletów z dostępem do Internetu oraz pomocy multimedialnych zgromadzonych na stronie **www.matematycznawyspa.pl**, przeznaczonych bezpośrednio do realizacji założeń niniejszego programu. Spośród tych pomocy 500 wspomaga rozwój w zakresie umiejętności matematycznych, a 300 – w zakresie umiejętności myślenia naukowego. Pomoce te zostały stworzone w ten sposób, aby jak najlepiej wdrożyć ucznia do korzystania z innych zasobów multimedialnych, zarówno na dalszych etapach edukacji, jak i w życiu prywatnym. Młody człowiek na progu edukacyjnej drogi powinien zyskać świadomość, iż multimedia służą do pogłębiania wiedzy, mogą pomóc w nauce i rozwijaniu zainteresowań.

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

OŚRODEK
ROZWOJU
EDUKACJI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Ponadto nauczycieli oraz rodziców zachęca się do korzystania z bogatych zasobów multimedialnych zamieszczonych w portalu **Scholaris.pl**. Można z niego korzystać bezpłatnie, a zgromadzone w nim materiały przeznaczone są do wszystkich etapów edukacji. Zawiera on scenariusze lekcji, filmy, prezentacje oraz ćwiczenia online, które można zastosować nie tylko w czasie zajęć szkolnych, ale także podczas nauki i zabawy w domu. Częste szukanie odpowiednich materiałów uczy dzieci selekcyonowania i wybierania informacji, a także korzystania z nowoczesnych rozwiązań internetowych.

2.5. Warunki wdrożenia programu

Dzieci sześciolatnie i siedmioletnie w jednym zespole klasowym

W roku szkolnym 2014/2015 obowiązkiem szkolnym objęte będą wszystkie dzieci w wieku 7 lat i dzieci sześciolatnie urodzone w pierwszym półroczu 2008 roku. Od roku szkolnego 2015/2016 obowiązkiem szkolnym objęte będą wszystkie dzieci siedmioletnie, wszystkie dzieci urodzone w drugiej połowie roku 2008 i wszystkie dzieci urodzone w 2009 roku. Ta szczególna sytuacja – pojawienia się w jednej klasie dzieci sześciolatnych i siedmioletnich – wymaga dostosowania toku nauki również do ich możliwości. Dlatego nauczyciele nauczania wczesnoszkolnego powinni zapoznać się szczegółowo z podstawą programową obejmującą nauczanie przedszkolne oraz z możliwościami i cechami dzieci sześciolatnych. Najważniejsze z nich, ze względu na wdrażanie *Programu nauczania „Ad@ i J@ś na matematycznej wyspie”*, to:

- **potrzeba przebywania w grupie** – stąd w niniejszym programie proponuje się częste stosowanie pracy w grupie, w tym metodą projektów;
- **potrzeba podejmowania wyzwań** – w *Programie nauczania „Ad@ i J@ś na matematycznej wyspie”* sugeruje się przeprowadzanie doświadczeń i obserwacji, a także wdrażanie zadań niestandardowych, dostosowanych do wieku odbiorcy, umożliwiających osiągnięcie większej satysfakcji z dobrego wykonania zadania niż w wypadku zadań standardowych;

¹⁵ Tamże.

- **potrzeba ruchu** – dlatego, zgodnie z wytycznymi *Podstawy programowej*, sugeruje się skrócenie liczby ćwiczeń wykonywanych w ławkach na rzecz ćwiczeń odbywających się w przestrzeni rekreacyjnej lub ćwiczeń przy pomocy multimediiów;
- **myślenie na poziomie operacji konkretnych** – stąd w niniejszym programie sugeruje się odwoływanie się do rzeczy i sytuacji znanych uczniowi, należących do jego otoczenia.

Jednocześnie sugeruje się, by indywidualizować naukę w zespołach mieszanych przez zróżnicowanie poziomu i tempa wykonywanych zadań, dostosowując je do możliwości ucznia. Sugeruje się:

- **wprowadzenie zadań o trzech stopniach trudności**, przy czym pierwszy stopień przewidziany będzie dla uczniów słabszych, z problemami, a trzeci stopień – dla uczniów szczególnie zdolnych lub szczególnie zainteresowanych danym tematem;
- **częste wykorzystywanie formy pracy w parach lub grupach**, przy czym należy pamiętać, że w grupie sześciolatków mogą się znaleźć uczniowie szczególnie uzdolnieni, a w grupie siedmiolatków – uczniowie o szczególnych trudnościach w nauce. Z tego względu proponuje się, aby dzieci pracowały w parach lub zespołach wydzielonych nie ze względu na wiek, ale ze względu na stopień zdobytej wiedzy czy nabytych umiejętności. Podział taki będzie też sprzyjał asymilacji uczniów obu grup wiekowych;
- **dopasowanie zadań do rozpoznanego poziomu rozwoju psychoruchowego** każdego ucznia.

Warunki lokalowe i środki dydaktyczne

Program nauczania „Ad@ i J@ś na matematycznej wyspie” można wdrażać w każdej klasie, w której wydzielona jest, zgodnie z zaleceniami *Podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkół podstawowych*, przestrzeń rekreacyjna. Jak zakładają autorki programu, przestrzeń ta winna w określonych warunkach stawać się również przestrzenią edukacyjną. Przykładowo można w niej:

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

OŚRODEK
ROZWOJU
EDUKACJI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

- prowadzić ćwiczenia fizyczne (w sytuacji, gdy nie jest dostępna sala gimnastyczna), ćwiczenia rytmiczno-ruchowe i zabawy służące przyswajaniu wiedzy teoretycznej,
- prowadzić niektóre zabawy z zakresu zajęć fizycznych,
- przygotowywać i wystawiać przedstawienia,
- prowadzić zajęcia grupowe, wspierające umiejętności pracy zespołowej,
- organizować konkursy i wystawy prac uczniów.

Istotną rolę w niniejszym *Programie nauczania* przypisuje się nauczaniu przy wsparciu **pomocy multimedialnych**. Zastosowanie tego typu pomocy, zwłaszcza gdy są dostępne bezpośrednio uczniowi, przełamuje schematy dotychczasowego uczenia, a także zapobiega analfabetyzmowi funkcjonalnemu. Zadania z pomocy multimedialnych zaleca się rozwiązywać na tablicy multimedialnej lub (i) na tabletach, z których może korzystać grupa. Dzieci szybko opanowują umiejętność posługiwania się tymi narzędziami, ponieważ ich oprogramowanie jest intuicyjne, ponadto wielu uczniów mogło mieć z nimi już styczność (np. korzystając z nowoczesnych telefonów komórkowych). Jeżeli szkoła nie ma takich możliwości, pomoce multimedialne można też wyświetlać za pomocą rzutnika multimedialnego lub stosować je na zajęciach komputerowych.

Powyższe podejście wynika bezpośrednio z zapisanych w *Podstawie programowej* zadań szkoły: „Ważnym zadaniem szkoły podstawowej jest przygotowanie uczniów do życia w społeczeństwie informacyjnym. Nauczyciele powinni stwarzać uczniom warunki do nabywania umiejętności wyszukiwania, porządkowania i wykorzystywania informacji z różnych źródeł, z zastosowaniem technologii informacyjno-komunikacyjnych, na zajęciach z różnych przedmiotów.

Realizację powyższych celów powinna wspomagać dobrze wyposażona biblioteka szkolna, dysponująca aktualnymi zbiorami, zarówno w postaci księgozbioru, jak i w postaci zasobów multimedialnych. Nauczyciele wszystkich przedmiotów powinni odwoływać się do zasobów biblioteki szkolnej i współpracować z nauczycielami bibliotekarzami w celu wszechstronnego przygotowania uczniów do samokształcenia i świadomego wyszukiwania, selekcjonowania i wykorzystywania informacji”.

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

OŚRODEK
ROZWOJU
EDUKACJI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Kompetencje nauczyciela

W procesie nauczania, zwłaszcza na I etapie edukacyjnym, nauczyciel odgrywa niezwykle istotną, jeżeli nie najważniejszą rolę. Jest on przewodnikiem wprowadzającym uczniów w nową dla nich rzeczywistość, a także osobą, którą dzieci w sposób zamierzony lub nie, naśladują.

Ze względu na specyfikę założeń *Programu nauczania „Ad@ i J@ś na matematycznej wyspie”* wskazane jest podniesienie motywacji i stymulacja aktywności nauczycieli w rozwijaniu kompetencji uczniów, w szczególności matematycznych. Przed nauczycielem stoją następujące zadania:

- organizowanie sytuacji, w których uczniowie mogą obserwować rzeczywistość i sami ją badać, opowiadać o niej, wyciągać wnioski, formułować prawidłowości,
- stawianie uczniom pytań badawczych i uczenie ich samodzielnego formułowania tychże pytań,
- orientowanie nauczania matematyki nie na poszukiwanie wyniku, a na uczenie dzieci myślenia matematycznego – samodzielnego dochodzenia do wniosku,
- odwoływanie się do przykładów znanych z życia codziennego, nie do sytuacji abstrakcyjnych,
- niepowielanie schematu, według którego większymi zdolnościami z przedmiotów ścisłych odznaczają się chłopcy, zachęcanie dziewcząt do rozwijania pasji naukowych,
- wyłonienie uczniów zdolnych i określanie zadań stosownie do ich możliwości,
- aktywizowanie uczniów do uczenia się przez ruch,
- wdrażanie uczniów do pracy zespołowej, między innymi metodą projektów,
- wykorzystywanie podczas lekcji metod aktywizujących,
- indywidualizacja nauczania (zwłaszcza w zespołach łączonych 6- i 7-latków).

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

OŚRODEK
ROZWOJU
EDUKACJI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Rola rodziców

W Programie nauczania „Ad@ i J@ś na matematycznej wyspie” przewiduje się, zgodnie z Podstawą programową kształcenia ogólnego dla szkół podstawowych, zwiększenie roli rodziców w procesie zdobywania przez uczniów wiedzy i kompetencji z zakresu I etapu edukacyjnego. Rodzice powinni być partnerami nauczyciela w procesie edukacji dziecka, osobami dopełniającymi ten proces. Sugeruje się, aby rodzice:

- pomogli oswoić się dziecku z nową przestrzenią, jaką stanowi dla niego szkoła,
- zapoznali się z nowym podejściem do nauczania matematyki tak, by mogli stosować je sami w codziennych relacjach z dzieckiem,
- byli zachęceni do uczestniczenia w projektach edukacyjnych na różnych poziomach – od aktywnego uczestnictwa przy przygotowywaniu projektów do biernego oglądania ich wyników,
- uczestniczyli w odrabianiu z dzieckiem prac domowych, zwłaszcza tych przeznaczonych do wspólnego wykonania,
- uczestniczyli w wystawach prac dzieci i w miarę możliwości mogli nawiązywać kontakty z rodzicami pozostałych uczniów,
- mieli możliwość obserwowania zachowań i pracy dzieci podczas zajęć edukacyjnych, na przykład na wycieczkach i wybranych zajęciach edukacyjnych w terenie, a także podczas normalnych zajęć w klasie,
- ułatwiali dzieciom dostęp do nowoczesnych technologii i przez wspólne korzystanie z pomocy multimedialnych wspomagali rozwój dziecka w tym obszarze.

Rodzice to osoby, które najlepiej znają dziecko. Autorki niniejszego programu zachęcają nauczycieli do częstych, zwłaszcza na początku I etapu edukacyjnego, indywidualnych rozmów z rodzicami, aby uzyskiwać wiadomości na temat ich dzieci. W późniejszym czasie role te będą się uzupełniać – to nauczyciel będzie się dzielić nowymi informacjami dotyczącymi zachowania i postępów dzieci z ich rodzicami.

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

OŚRODEK
ROZWOJU
EDUKACJI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

3. Ogólne i szczegółowe cele kształcenia i wychowania

3.1. Ogólne cele kształcenia i wychowania

Cele ogólne kształcenia i wychowania określone są w *Podstawie programowej kształcenia ogólnego dla szkół podstawowych* w odniesieniu do całej edukacji w szkole podstawowej.

„Celem kształcenia ogólnego w szkole podstawowej jest:

- 1) przyswojenie przez uczniów podstawowego zasobu wiadomości na temat faktów, zasad, teorii i praktyki, dotyczących przede wszystkim tematów i zjawisk bliskich doświadczeniom uczniów;
- 2) zdobycie przez uczniów umiejętności wykorzystywania posiadanych wiadomości podczas wykonywania zadań i rozwiązywania problemów;
- 3) kształtowanie u uczniów postaw warunkujących sprawne i odpowiedzialne funkcjonowanie we współczesnym świecie.”

Dla realizacji tych celów kluczowe jest zdobycie przez ucznia poniższych umiejętności:

- 1) **czytanie** – pojmowane jako prosta czynność, a także jako bardziej skomplikowana umiejętność (rozumienia, przetwarzania i wykorzystywania tekstów), wykorzystywana w procesie zdobywania wiedzy, warunkująca uczestnictwo w życiu społecznym, prawidłowy rozwój emocjonalny, intelektualny i moralny;
- 2) **myślenie matematyczne** – umiejętność korzystania z podstawowych narzędzi matematyki w życiu codziennym, umiejętność prowadzenia elementarnych rozumowań matematycznych;
- 3) **myślenie naukowe** – umiejętność wykorzystania wiadomości z przyrody i społeczeństwa, połączenia ich z dokonywanymi prostymi obserwacjami empirycznymi i umiejętność formułowania wniosków opierających się na tych obserwacjach;
- 4) **komunikowanie się w języku ojczystym i w języku obcym**, zarówno w mowie, jak i w piśmie;

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

OŚRODEK
ROZWOJU
EDUKACJI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

- 5) **posługiwanie się nowoczesnymi technologiami informacyjno-komunikacyjnymi**, w tym także dla wyszukiwania i korzystania z informacji;
- 6) **uczenie się jako sposób zaspokajania naturalnej ciekawości świata**, odkrywania swoich zainteresowań i przygotowania do dalszej edukacji;
- 7) **praca zespołowa**.

Jak zapisano w *Podstawie programowej kształcenia ogólnego dla szkół podstawowych*: „Celem edukacji wczesnoszkolnej jest wspomaganie dziecka w rozwoju intelektualnym, emocjonalnym, społecznym, etycznym, fizycznym i estetycznym. Ważne jest również takie wychowanie, aby dziecko, w miarę swoich możliwości, było przygotowane do życia w zgodzie z samym sobą, ludźmi i przyrodą. Należy zadbać o to, aby dziecko odróżniało dobro od zła, było świadome przynależności społecznej (do rodziny, grupy rówieśniczej i wspólnoty narodowej) oraz rozumiało konieczność dbania o przyrodę. Jednocześnie dąży się do ukształtowania systemu wiadomości i umiejętności potrzebnych dziecku do poznawania i rozumienia świata, radzenia sobie w codziennych sytuacjach oraz do kontynuowania nauki w klasach IV–VI szkoły podstawowej.

Zadaniem szkoły jest:

- 1) realizowanie programu nauczania skoncentrowanego na dziecku, na jego indywidualnym tempie rozwoju i możliwościach uczenia się;
- 2) respektowanie trójpodmiotowości oddziaływań wychowawczych i kształcących: uczeń-szkoła-dom rodzinny;
- 3) rozwijanie predyspozycji i zdolności poznawczych dziecka;
- 4) kształtowanie u dziecka pozytywnego stosunku do nauki oraz rozwijanie ciekawości w poznawaniu otaczającego świata i w dążeniu do prawdy;
- 5) poszanowanie godności dziecka; zapewnienie dziecku przyjaznych, bezpiecznych i zdrowych warunków do nauki i zabawy, działania indywidualnego i zespołowego, rozwijania samodzielności oraz odpowiedzialności za siebie i najbliższe otoczenie,

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

OŚRODEK
ROZWOJU
EDUKACJI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

ekspresji plastycznej, muzycznej i ruchowej, aktywności badawczej, a także działalności twórczej;

- 6) wyposażenie dziecka w umiejętność czytania i pisania, w wiadomości i sprawności matematyczne potrzebne w sytuacjach życiowych i szkolnych oraz przy rozwiązywaniu problemów;
- 7) dbałość o to, aby dziecko mogło nabywać wiedzę i umiejętności potrzebne do rozumienia świata, w tym zagwarantowanie mu dostępu do różnych źródeł informacji i możliwości korzystania z nich;
- 8) sprzyjanie rozwojowi cech osobowości dziecka koniecznych do aktywnego i etycznego uczestnictwa w życiu społecznym.”

3.2. Szczegółowe cele kształcenia i wychowania

Cele szczegółowe kształcenia i wychowania przewidziane w niniejszym programie nauczania:

W zakresie języka polskiego:

- wdrażanie do świadomego i uważnego słuchania wypowiedzi, tekstów literackich,
- wdrażanie do uważnego odbioru treści słuchowisk i przedstawień,
- wdrażanie do uczestnictwa w małych formach teatralnych,
- kształcenie umiejętności logicznego wypowiedzania się,
- kształcenie umiejętności wyrażania własnej opinii,
- kształcenie nawyku pisanie zgodnego z zasadami kaligrafii,
- kształcenie umiejętności tworzenia poprawnych pod względem językowym i spójnych wypowiedzi pisemnych,
- kształcenie umiejętności poprawnego czytania,
- uwrażliwianie na piękno języka polskiego,
- kształcenie umiejętności korzystania z różnych źródeł informacji.

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

OŚRODEK
ROZWOJU
EDUKACJI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

W zakresie rozwijania umiejętności matematycznych:

- rozwijanie umiejętności dostrzegania matematyki w życiu codziennym,
- rozbudzanie pasji myślenia naukowego w zakresie matematyczno-przyrodniczym,
- rozbudzanie pasji rozwiązywania problemów matematycznych, zwłaszcza pojawiających się w życiu codziennym,
- kształtowanie umiejętności poszukiwania różnych rozwiązań tego samego problemu badawczego,
- wdrażanie do zrozumienia pojęcia *liczba naturalna*,
- kształcenie sprawności prowadzenia działań arytmetycznych,
- kształcenie umiejętności sprawnego liczenia,
- rozwijanie orientacji i wyobraźni przestrzennej, w tym nazywania kierunków,
- kształtowanie umiejętności porządkowania i przeliczania zbiorów oraz części wspólnych zbiorów,
- kształtowanie świadomości czasu w skali dnia, roku, lat,
- kształcenie umiejętności dokonywania pomiarów, w tym zwłaszcza pomiarów związanych z życiem codziennym,
- kształtowanie świadomości wartości pieniądza, umiejętności porównywania i przeliczania pieniędzy, obliczania kosztów i reszty,
- wdrażanie do zrozumienia zastosowania tabel, wykresów i diagramów w życiu codziennym.

W zakresie nauki języka angielskiego:

- rozbudzanie zainteresowania językiem angielskim, który stanowi narzędzie porozumiewania się,
- wzbogacanie możliwości słuchowych i artykulacyjnych, imitacyjnych,

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

OŚRODEK
ROZWOJU
EDUKACJI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

- rozwijanie umiejętności w zakresie czterech podstawowych sprawności językowych (czytanie, pisanie, słuchanie, mówienie),
- rozwijanie umiejętności uczenia się,
- rozwijanie umiejętności społecznych (praca w zespole),
- poznawanie siebie i ocenianie własnych możliwości językowych,
- poszanowanie innych kultur i tradycji,
- dbanie o własne zdrowie.

W zakresie edukacji plastycznej:

- kształtowanie postawy twórczego odbioru rzeczywistości,
- wdrażanie do tworzenia dzieł plastycznych,
- kształcenie umiejętności wykorzystywania wiedzy teoretycznej w praktyce malarskiej,
- rozwijanie umiejętności tworzenia elementów scenografii, rekwizytów i kostiumów teatralnych.

W zakresie zajęć technicznych:

- wdrażanie do tworzenia dzieł konstruktorskich.
- kształcenie umiejętności wykorzystywania obliczeń matematycznych w pracach konstruktorskich,
- kształcenie umiejętności logicznego myślenia w zakresie planowania działań konstruktorskich,
- dbanie o własne zdrowie i bezpieczeństwo.

W zakresie edukacji muzycznej:

- uwrażliwienie na różne rodzaje muzyki,
- kształtowanie umiejętności odbioru różnych rodzajów muzyki,

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

OŚRODEK
ROZWOJU
EDUKACJI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

- kształcenie umiejętności wykorzystywania muzyki przy wykonywaniu różnego rodzaju czynności,
- wdrażanie do aktywności muzycznej.

W zakresie edukacji przyrodniczej:

- rozbudzanie pasji poznawania otaczającego świata,
- rozwijanie umiejętności prowadzenia doświadczeń naukowych,
- rozwijanie umiejętności stawiania pytań badawczych i formułowania wniosków,
- rozbudzanie potrzeby ochrony przyrody i poszanowania przyrody,
- kształtowanie nawyku odpowiedzialności za środowisko, w którym żyjemy,
- kształtowanie umiejętności rozpoznawania potrzeb roślin i zwierząt.

W zakresie zajęć komputerowych:

- kształtowanie umiejętności bezpiecznego posługiwania się komputerem, tablicą multimedialną, tabletem,
- kształtowanie umiejętności wykorzystywania zasobów internetowych dla własnego rozwoju,
- kształtowanie umiejętności zdobywania informacji za pomocą Internetu,
- poszanowanie dla cudzej pracy i praw autorskich.

W zakresie zdrowego stylu życia i bezpiecznego zachowania:

- kształtowanie świadomości w zakresie dbania o własne zdrowie i życie,
- rozwijanie umiejętności zdrowego odżywiania się i zapobiegania chorobom,
- wdrażanie do rozpoznawania zagrożeń wynikających z kontaktu ze zwierzętami, roślinami, a także ludźmi,
- wdrażanie do przestrzegania zasad ruchu drogowego i bezpiecznego poruszania się po drogach,
- kształtowanie umiejętności szukania pomocy w sytuacjach zagrożenia lub wypadku,

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

OŚRODEK
ROZWOJU
EDUKACJI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

- kształtowanie poczucia odpowiedzialności za zdrowie i bezpieczeństwo innych.

W zakresie kształtowania wartości etycznych i postaw prospołecznych

- kształtowanie umiejętności przestrzegania norm społecznych,
- kształcenie umiejętności współdziałania w grupie,
- kształtowanie umiejętności komunikowania się z innymi,
- poszanowanie dla innych jako osób niepowtarzalnych,
- wdrażanie do rozwiązywania problemów bez przemocy,
- kształtowanie postawy świadomego wybierania dobra,
- wdrażanie do poznawania praw i obowiązków ucznia,
- kształtowanie umiejętności informowania o własnych potrzebach,
- wdrażanie do aktywnej postawy i działania na rzecz innych ludzi,
- zapoznanie z tradycjami oraz kulturą regionu, kraju i Europy.

W niniejszym *Programie nauczania* przyjmuje się jako cele szczegółowe **we wszystkich rodzajach edukacji:**

- rozwijanie myślenia matematycznego – dostrzeganie, że zależności matematyczne występują we wszystkich dziedzinach życia,
- rozwijanie myślenia naukowego – przez naukę logicznego myślenia, wyciągania wniosków, formułowania problemów, stawiania pytań badawczych,
- rozwijanie umiejętności korzystania z nowoczesnych technologii – przez wykorzystywanie pomocy multimedialnych pochodzących z różnych źródeł, w tym głównie ze strony internetowej www.matematycznawyspa.pl oraz portalu Scholaris.pl,
- rozwijanie kompetencji społecznych przez współpracę w grupie.

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

OŚRODEK
ROZWOJU
EDUKACJI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

4. Treści kształcenia i przewidywane osiągnięcia ucznia

Zgodnie z *Zalecanymi warunkami i sposobem realizacji* w niniejszym programie nauczania treści kształcenia ujęte są w układzie spiralnym, co oznacza, że „w każdym następnym roku edukacji wiadomości i umiejętności nabyte przez ucznia mają być powtarzane i pogłębiane, a potem rozszerzane”. Tempo realizacji tych treści powinno być dostosowane indywidualnie do każdego ucznia. Na realizację ujętych w programie treści przewiduje się podaną niżej siatkę godzin.

Rodzaj edukacji	Liczba godzin				
	3 lata	rok			1 tydzień
		kl. I	kl. II	kl. III	
Edukacja polonistyczna	384	128	128	128	4
Edukacja matematyczna	480	160	160	160	5
Edukacja przyrodnicza	96	32	32	32	1
Edukacja społeczna	96	32	32	32	1
Język angielski	190	63	63	64	2
Zajęcia techniczne	96	32	32	32	1
Edukacja muzyczna	95	32	32	31	1
Edukacja plastyczna	95	32	32	31	1
Zajęcia komputerowe	95	32	32	31	1
WF i edukacja zdrowotna	290	96	98	96	3

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

OŚRODEK
ROZWOJU
EDUKACJI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

4.1. Edukacja: polonistyczna, społeczna, matematyczna, przyrodnicza, plastyczna, muzyczna, zajęcia techniczne, zajęcia komputerowe, WF i edukacja zdrowotna

Treści kształcenia i przewidywane osiągnięcia ucznia po klasie I

Rodzaj edukacji	Treści kształcenia	Przewidywane osiągnięcia ucznia	
		podstawowe	ponadpodstawowe
Edukacja polonistyczna	umiejętności społeczne	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • obdarza uwagą dzieci i dorosłych, • słucha ze zrozumieniem dzieci i dorosłych, • komunikuje w jasny sposób swoje spostrzeżenia, potrzeby i odczucia, • uczestniczy w rozmowie na różne tematy, w tym na tematy związane z życiem rodzinnym i szkolnym oraz z literaturą: w kulturalny sposób zwraca się do rozmówcy, mówi na temat, zadaje pytania i odpowiada na pytania innych osób, dostosowuje ton głosu do sytuacji, 	

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

OŚRODEK
ROZWOJU
EDUKACJI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

	czytanie	<ul style="list-style-type: none"> • rozumie sens kodowania oraz dekodowania informacji, • odczytuje uproszczone rysunki, piktogramy, znaki informacyjne i napisy, • zna wszystkie litery alfabetu, • czyta i rozumie proste, krótkie teksty, • posługuje się ze zrozumieniem określeniami: wyraz, głoska, litera, sylaba, zdanie, • interesuje się książką i czytaniem, • słucha w skupieniu czytanych utworów (np. baśni, opowiadań, wierszy), • czyta, w miarę swoich możliwości, lektury, 	
	pisanie	<ul style="list-style-type: none"> • pisze proste, krótkie zdania, przepisuje, • przestrzega zasad kaligrafii, 	

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

OŚRODEK
ROZWOJU
EDUKACJI

AGA
PRESS
www.aga-press.pl

	wypowiadanie się w małych formach teatralnych	<ul style="list-style-type: none"> uczestniczy w zabawie teatralnej, ilustruje mimiką, gestem, ruchem zachowania bohatera literackiego lub wymyślonego, rozumie umowne znaczenie rekwizytu, potrafi posługiwać się rekwizytem w odgrywanej scenie, odtwarza z pamięci teksty dla dzieci, 	
Edukacja społeczna	odróżnianie dobra od zła	<ul style="list-style-type: none"> potrafi odróżnić, co jest dobre, a co złe w kontaktach z rówieśnikami i dorosłymi, wie, że warto być odważnym i mądrym, wie, że warto pomagać potrzebującym, wie, że nie należy kłamać lub zatajać prawdy, 	
	współpraca z innymi	<ul style="list-style-type: none"> współpracuje z innymi w zabawie, nauce szkolnej i w sytuacjach życiowych, przestrzega reguł obowiązujących w społeczności dziecięcej oraz w świecie dorosłych, grzecznie zwraca się do innych w szkole, w domu i na ulicy, 	

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

OŚRODEK
ROZWOJU
EDUKACJI

AGA
PRESS
www.aga-press.pl

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

	życie w rodzinie	<ul style="list-style-type: none"> • wie, co wynika z przynależności do rodziny, • wie, jakie są relacje między najbliższymi, • wywiązuje się z powinności wobec najbliższych, • ma rozeznanie, że pieniądze otrzymuje się za pracę, • dostosowuje swe oczekiwania do realiów ekonomicznych rodziny, 	
	stosowanie zasad bezpieczeństwa	<ul style="list-style-type: none"> • zna zagrożenia ze strony ludzi, • wie, do kogo i w jaki sposób należy się zwrócić o pomoc, • wie, gdzie można bezpiecznie organizować zabawy, a gdzie nie można i dlaczego, • wie, czym zajmuje się np. policjant, strażak, lekarz, weterynarz, • wie, jak można zwrócić się o pomoc do policjanta, strażaka itd., 	

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

OŚRODEK
ROZWOJU
EDUKACJI

AGA
PRESS
www.aga-press.pl

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

	świadomość przynależności narodowej	<ul style="list-style-type: none"> • potrafi wymienić status administracyjny swojej miejscowości, • wie, jakiej jest narodowości, że mieszka w Polsce, a Polska znajduje się w Europie, • zna symbole narodowe (flaga, godło, hymn narodowy), • rozpoznaje flagę i hymn Unii Europejskiej, 	
Edukacja matematyczna	czynności umysłowe ważne dla uczenia się matematyki	<ul style="list-style-type: none"> • ustala równoliczność mimo obserwowanych zmian w układzie elementów w porównywanych zbiorach, • tworzy zbiory, porównuje liczebność zbiorów równolicznych i różnolicznych, • układa elementy rosnąco i malejąco, numeruje je, wybiera obiekt, określa elementy poprzednie i następne w danej serii, • klasyfikuje obiekty – tworzy kolekcje, • tworzy i klasyfikuje zbiory, • dąży do wykonania zadania w sytuacjach trudnych i wymagających wysiłku intelektualnego, • określa położenie obiektów względem obranego obiektu, orientuje się w położeniu na kartce papieru, aby odnajdować informacje (np. w lewym górnym rogu) i rysować strzałki we właściwym kierunku, 	<ul style="list-style-type: none"> • sprawnie wykonuje i kończy rozpoczęte zadanie, • sprawnie wykonuje ćwiczenia mające na celu określenie kierunków, stosunków przestrzennych, wskazania cech wielkościowych, • odczytuje i zapisuje liczby w systemie rzymskim od I do XII, • rozpoznaje i nazywa romby i trapezy,

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

OŚRODEK
ROZWOJU
EDUKACJI

AGA
PRESS
www.aga-press.pl

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

		<ul style="list-style-type: none"> • określa kierunki w przestrzeni, wyprowadza kierunki od siebie i innych osób, • dostrzega symetrię (np. w rysunku motyla), • zauważa, że jedna figura jest powiększeniem lub pomniejszeniem drugiej, kontynuuje regularny wzór (np. szlaczek), • rozpoznaje i nazywa figury geometryczne: koła, kwadraty, prostokąty, trójkąty, • dostrzega symetrię i rysuje drugą połowę figury, przedmiotu; umie dokończyć wzór szlaczka, 	
	liczenie i sprawności rachunkowe	<ul style="list-style-type: none"> • liczy sprawnie obiekty (dostrzega regularność dziesiętkowego systemu liczenia); wymienia kolejne liczebniki od wybranej liczby, także wspak (do 20); zapisuje liczby cyframi (zakres do 10), • przelicza zbiory w zakresie 20, porównuje liczby, posługując się konkretami; liczy w zakresie 20, wymienia liczebniki porządkowe w zakresie 20, zapisuje liczby cyframi w zakresie 10, umie je odczytać, • wyznacza sumy (dodaje) i różnice (odejmuje), manipulując obiektami lub rachując na zbiorach zastępczych, np. na palcach; sprawnie dodaje i odejmuje w zakresie 10, poprawnie zapisuje te działania, • wyznacza sumy i różnice, posługując się konkretami, dodaje i odejmuje w zakresie 10, 	<ul style="list-style-type: none"> • sprawnie posługuje się liczebnikami porządkowymi w zakresie 20, • sprawnie dodaje i odejmuje w pamięci w zakresie 10, • rozumie i sprawnie rozwiązuje zadania tekstowe jednodziałaniowe,

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

OŚRODEK
ROZWOJU
EDUKACJI

AGA
PRESS
www.aga-press.pl

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

		<ul style="list-style-type: none"> • radzi sobie w sytuacjach życiowych, których pomyślne zakończenie wymaga dodawania lub odejmowania, • zapisuje rozwiązanie zadania z treścią przedstawionego słownie w konkretnej sytuacji, stosując zapis cyfrowy i znaki działań, 	
	pomiar	<ul style="list-style-type: none"> • mierzy długość, posługując się np. linijką; porównuje długość obiektów, • mierzy długość różnymi miarkami, zna pojęcia: <i>odcinek</i>, <i>centymetr</i>, porównuje wyniki pomiarów, • potrafi ważyć przedmioty; różnicuje przedmioty na cięższe i lżejsze; wie, że niektóre towary są pakowane według wagi, • waży przedmioty wagą, zna pojęcie <i>kilogram</i>, porównuje wyniki pomiarów, • odmierza płyny kubkiem i miarką litrową, • mierzy dowolną miarką ilości płynów, zna pojęcie <i>litr</i>, porównuje wyniki pomiarów, • nazywa dni w tygodniu i miesiące w roku, • orientuje się, do czego służy kalendarz i potrafi z niego korzystać, rozpoznaje czas na zegarze w takim zakresie, który pozwala mu orientować się w ramach czasowych szkolnych zajęć i domowych obowiązków, 	<ul style="list-style-type: none"> • zna, rozumie i stosuje w praktyce pojęcia: <i>centymetr</i>, <i>kilogram</i>, <i>litr</i>, <i>godzina</i>, • oblicza upływ czasu na zegarze, posługując się pełnymi godzinami,

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

OŚRODEK
ROZWOJU
EDUKACJI

AGA
PRESS
www.aga-press.pl

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

		<ul style="list-style-type: none"> nazywa dni w tygodniu i miesiące w roku, rozpoznaje i odczytuje godziny na zegarze, posługuje się kalendarzem, zna pojęcie <i>godzina</i>, porównuje wyniki pomiarów, 	
	obliczenia pieniężne	<ul style="list-style-type: none"> zna monety i banknot będący w obiegu o wartości 10 zł; zna wartość nabywczą monet, radzi sobie w sytuacji kupna i sprzedaży, posługuje się ww. pieniędzmi, zna pojęcie <i>dlug</i> i wie, że należy go spłacić, 	<ul style="list-style-type: none"> sprawnie posługuje się monetami i banknotem 10 zł, umie planować zakupy,
Edukacja przyrodnicza	rozumienie i poszanowanie roślin i zwierząt	<ul style="list-style-type: none"> rozpoznaje rośliny i zwierzęta występujące w parku, lesie, sadzie, ogrodzie (na działce) oraz na polu, zna sposoby przystosowania zwierząt do poszczególnych pór roku, wymienia warunki konieczne do rozwoju roślin i zwierząt w gospodarstwie domowym, w szkolnych uprawach i hodowlach, prowadzi proste hodowle i uprawy, 	

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

OŚRODEK
ROZWOJU
EDUKACJI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

	ochrona środowiska	<ul style="list-style-type: none"> • wie, jaki pożytek przynoszą zwierzęta środowisku, • zna zagrożenia dla środowiska ze strony człowieka, • zna zagrożenia ze strony zwierząt i roślin, • wie, jak zachować się w sytuacji zagrożenia, • chroni przyrodę: nie śmieci, szanuje rośliny, zachowuje ciszę w parku i w lesie, pomaga zwierzętom przetrwać zimę i upalne lato, • wie, jakie znaczenie ma woda dla życia człowieka, roślin i zwierząt, • wie, że należy oszczędzać wodę, • wie, że należy segregować śmieci, • rozumie sens stosowania opakowań ekologicznych, 	
--	--------------------	---	--

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

OŚRODEK
ROZWOJU
EDUKACJI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

	warunki atmosferyczne	<ul style="list-style-type: none"> • obserwuje pogodę, • prowadzi obrazkowy kalendarz pogody, • wie, o czym mówi osoba zapowiadająca pogodę w mediach, • stosuje się do podanych informacji o pogodzie, • nie naraża się na niebezpieczeństwo wynikające z pogody, • nazywa zjawiska atmosferyczne charakterystyczne dla poszczególnych pór roku, • zna zagrożenia ze strony zjawisk przyrodniczych, takich jak burza, huragan, powódź, pożar, • wie, jak zachować się w sytuacji zagrożenia, 	
--	-----------------------	---	--

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

OŚRODEK
ROZWOJU
EDUKACJI

AGA
PRESS
www.aga-press.pl

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOLECZNY

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Edukacja plastyczna	wyrażanie myśli i odczuć w formach plastycznych	<ul style="list-style-type: none"> wypowiada się w wybranych technikach plastycznych na płaszczyźnie i w przestrzeni, posługuje się środkami wyrazu plastycznego, m.in. kształtem, barwą, fakturą, rozpoznaje i nazywa barwy, koloruje obrazki, ilustruje sceny i sytuacje (realne i fantastyczne) inspirowane wyobraźnią, baśnią, opowiadaniem, legendą, muzyką, otoczeniem społecznym i przyrodniczym, przedstawia różnymi środkami i technikami barwne kompozycje, korzysta z narzędzi multimedialnych, wykonuje proste rekwizyty i wykorzystuje je w małych formach teatralnych, tworzy przedmioty charakterystyczne dla sztuki ludowej regionu, w którym mieszka, 	
	poznawanie architektury, malarstwa i rzeźby	<ul style="list-style-type: none"> rozpoznaje wybrane dziedziny sztuki: architekturę, architekturę zieleni, malarstwo, rzeźbę, grafikę, projektuje i wykonuje różnorodne formy użytkowe, wypowiada się o wybranych dziedzinach sztuki, 	

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

OŚRODEK
ROZWOJU
EDUKACJI

AGA
PRESS
www.aga-press.pl

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Zajęcia techniczne	poznawanie, obsługiwanie i szanowanie urządzeń	<ul style="list-style-type: none"> • wie, jak ludzie wykorzystywali i wykorzystują siły przyrody, • zna ogólne zasady działania urządzeń domowych, • posługuje się urządzeniami domowymi, nie psując ich, 	
	konstruowanie urządzeń	<ul style="list-style-type: none"> • buduje z różnorodnych przedmiotów dostępnych w otoczeniu, np. szafas, namiot, wagę, tor przeszkód, • konstruuje urządzenia techniczne z gotowych zestawów do montażu, • majsterkuje, tworząc np. latawce, wiatraczki, tratwy, 	
	bezpieczeństwo własne i innych	<ul style="list-style-type: none"> • utrzymuje porządek wokół siebie, • sprząta po sobie i pomaga innym w utrzymywaniu porządku, • zna zagrożenia wynikające z niewłaściwego używania narzędzi i urządzeń technicznych, • wie, jak należy bezpiecznie poruszać się na drogach i korzystać ze środków komunikacji, • wie, jak trzeba zachować się w sytuacji wypadku, • zna telefony alarmowe, 	

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

OŚRODEK
ROZWOJU
EDUKACJI

AGA
PRESS
www.aga-press.pl

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Edukacja muzyczna	śpiewanie	<ul style="list-style-type: none"> • powtarza prostą melodię, • śpiewa piosenki z repertuaru dziecięcego, • wykonuje śpiewanki i rymowanki, 	
	muzykowanie	<ul style="list-style-type: none"> • odtwarza proste rytmy głosem i na instrumentach perkusyjnych, • wyraża nastrój i charakter muzyki, płasząc i tańcząc, • wie, że muzykę można zapisać i odczytać, 	
	słuchanie i rozumienie	<ul style="list-style-type: none"> • słucha muzyki świadomie i aktywnie, potem wyraża swe doznania werbalne i niewerbalne, • zachowuje się kulturalnie na koncercie i w trakcie śpiewania hymnu narodowego, 	
Zajęcia komputerowe	posługiwanie się komputerem	<ul style="list-style-type: none"> • posługuje się komputerem w podstawowym zakresie (uruchamia program, korzystając z myszy i klawiatury), • wie, jak trzeba korzystać z komputera, żeby nie narażać własnego zdrowia, • stosuje się do ograniczeń dotyczących korzystania z komputera, 	<ul style="list-style-type: none"> • potrafi korzystać w podstawowym zakresie z tablicy multimedialnej, • potrafi uruchomić tablet i wskazany przez nauczyciela program, • potrafi odnaleźć stronę w Internecie,

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

OŚRODEK
ROZWOJU
EDUKACJI

AGA
PRESS
www.aga-press.pl

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

			<p>korzystając z tabletu,</p> <ul style="list-style-type: none"> • stosuje się do ograniczeń związanych z korzystaniem z Internetu
WF i edukacja zdrowotna	sprawność fizyczna	<ul style="list-style-type: none"> • uczestniczy w zajęciach rozwijających sprawność fizyczną zgodnie z regułami, • bierze udział w marszach i biegach, • wykonuje poprawnie ćwiczenia gimnastyczne, • wykonuje proste układy taneczne, • bierze udział w grach, zabawach i zawodach sportowych, • respektuje zasady i ich przestrzega, • właściwie reaguje na porażkę i zwycięstwo, • przestrzega zasad bezpieczeństwa podczas zajęć, • wybiera bezpieczne miejsca do zabawy, • potrafi chwytać piłkę, rzucać nią do celu i na odległość, • potrafi toczyć, kozłować i odbijać piłkę, 	

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

OŚRODEK
ROZWOJU
EDUKACJI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

		<ul style="list-style-type: none"> • pokonuje przeszkody naturalne i sztuczne, • wykonuje ćwiczenia równoważne, • reaguje na sygnały wzrokowe i dźwiękowe, • zna pozycje wyjściowe do ćwiczeń, • wykonuje przewrót w tył, 	
	edukacja zdrowotna	<ul style="list-style-type: none"> • dba o to, aby prawidłowo siedzieć w ławce, przy stole, • wie, że choroby są zagrożeniem dla zdrowia, • wie, że można zapobiegać chorobom np. przez szczepienie ochronne, właściwe odżywianie się, aktywność fizyczną, przestrzeganie higieny, • zachowuje się właściwie w sytuacji choroby, • wie, że nie może samodzielnie zażywać leków i stosować środków chemicznych, • wie, że dzieci niepełnosprawne znajdują się w trudnej sytuacji i pomaga im. 	

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

OŚRODEK
ROZWOJU
EDUKACJI

www.aga-press.pl

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Treści kształcenia i przewidywane osiągnięcia ucznia po klasie II

Rodzaj edukacji	Treści kształcenia	Przewidywane osiągnięcia ucznia	
		podstawowe	ponadpodstawowe
Edukacja polonistyczna	korzystanie z informacji	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • uważnie słucha wypowiedzi i korzysta z przekazywanych informacji, • czyta i rozumie teksty przeznaczone dla dzieci na I etapie edukacyjnym i wyciąga z nich wnioski, • wyszukuje w tekście potrzebne informacje i w miarę możliwości korzysta ze słowników i encyklopedii przeznaczonych dla dzieci na I etapie edukacyjnym, • zna formy użytkowe tekstów: życzenia, zaproszenie, ogłoszenie, sprawozdanie, notatka do kroniki; potrafi z nich korzystać, 	

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

OŚRODEK
ROZWOJU
EDUKACJI

AGA
PRESS
www.aga-press.pl

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

	<p>analizowanie i interpretacja tekstów kultury</p>	<ul style="list-style-type: none"> • przejawia wrażliwość estetyczną, rozszerza zasób słownictwa przez kontakt z dziełami literackimi, • w tekście literackim zaznacza wybrane fragmenty, określa czas i miejsce akcji, wskazuje głównych bohaterów, • czyta teksty i recytuje wiersze, z uwzględnieniem interpunkcji i intonacji, • ma potrzebę kontaktu z literaturą i sztuką dla dzieci, czyta wybrane przez nauczyciela książki, wypowiada się na ich temat, • pod kierunkiem nauczyciela korzysta z różnych środków dydaktycznych, 	
--	---	--	--

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

OŚRODEK
ROZWOJU
EDUKACJI

AGA
PRESS
www.aga-press.pl

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

	tworzenie wypowiedzi	<ul style="list-style-type: none"> • w formie ustnej i pisemnej tworzy: kilkudzaniową wypowiedź, krótkie opowiadanie i opis, list prywatny, życzenia, zaproszenie, • dobiera właściwe formy komunikowania się w różnych sytuacjach społecznych, • uczestniczy w rozmowach: zadaje pytania, udziela odpowiedzi i prezentuje własne zdanie; poszerza zakres słownictwa i struktur składniowych, • dba o kulturę wypowiadania się; poprawnie artykułuje głoski, akcentuje wyrazy, stosuje pauzy i właściwą intonację w zdaniu oznajmującym, pytającym i rozkazującym; stosuje formuły grzecznościowe, • dostrzega różnicę pomiędzy literą a głoską; dzieli wyrazy na sylaby; oddziela wyrazy w zdaniu, zdania w tekście, • pisze czytelnie i estetycznie (przestrzega zasad kaligrafii), dba o poprawność gramatyczną, ortograficzną oraz interpunkcyjną, • przepisuje teksty, pisze z pamięci i ze słuchu; w miarę swoich możliwości samodzielnie realizuje pisemne zadania domowe, 	
--	----------------------	--	--

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

OŚRODEK
ROZWOJU
EDUKACJI

AGA
PRESS
www.aga-press.pl

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Edukacja społeczna	odróżnianie dobra od zła	<ul style="list-style-type: none"> odróżnia dobro od zła, stara się być sprawiedliwym i prawdomównym; nie krzywdzi słabszych i pomaga potrzebującym, 	
	życie rodzinne i współpraca z innymi	<ul style="list-style-type: none"> identyfikuje się ze swoją rodziną i jej tradycjami; podejmuje obowiązki domowe i rzetelnie je wypełnia; rozumie, co to jest sytuacja ekonomiczna rodziny, i wie, że trzeba do niej dostosować swoje oczekiwania, wie, jak należy zachować się w stosunku do dorosłych i rówieśników, stosuje odpowiednie formy grzecznościowe; rozumie potrzebę utrzymywania dobrych relacji z sąsiadami w miejscu zamieszkania; jest chętny do pomocy, respektuje prawo innych do pracy i wypoczynku, 	
	poszanowanie innych	<ul style="list-style-type: none"> jest tolerancyjny wobec osób innej narodowości, tradycji kulturowej itp.; wie, że wszyscy ludzie mają równe prawa, zna prawa ucznia i jego obowiązki (w tym zasady bycia dobrym kolegą), respektuje je; uczestniczy w szkolnych wydarzeniach, 	

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

OŚRODEK
ROZWOJU
EDUKACJI

AGA
PRESS
www.aga-press.pl

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOLECZNY

	świadomość przynależności kulturowej	<ul style="list-style-type: none"> zna najbliższą okolicę, jej ważniejsze obiekty, tradycje; wie, w jakim regionie mieszka; uczestniczy w wydarzeniach organizowanych przez lokalną społeczność, 	
	świadomość przynależności narodowej	<ul style="list-style-type: none"> zna symbole narodowe (barwy, godło, hymn narodowy) i najważniejsze wydarzenia historyczne; orientuje się w tym, że są ludzie szczególnie zasłużeni dla miejscowości, w której mieszka, dla Polski i świata, 	
	znajomość zasad bezpieczeństwa	<ul style="list-style-type: none"> zna zagrożenia ze strony ludzi; potrafi powiadomić dorosłych o wypadku, zagrożeniu, niebezpieczeństwie; zna numery telefonów: pogotowia ratunkowego, straży pożarnej, policji oraz ogólnopolski numer alarmowy 112, 	
Edukacja matematyczna	liczenie i sprawność rachunkowa	<ul style="list-style-type: none"> liczy w przód od 1 do danej liczby i w tył od danej liczby do 1, dziesiątkami od danej liczby w zakresie 100 i setkami od danej liczby w zakresie 1000, przelicza zbiory w zakresie 100, liczy dziesiątkami w zakresie 100, liczy setkami w zakresie 1000 (do przodu i do tyłu), zapisuje cyframi i odczytuje liczby w zakresie 1000, 	<ul style="list-style-type: none"> sprawnie w pamięci dodaje i odejmuje liczby w zakresie 100, wykonuje łatwe obliczenia w zakresie 1000, biegle posługuje się tabliczką mnożenia w zakresie 50,

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

OŚRODEK
ROZWOJU
EDUKACJI

AGA
PRESS
www.aga-press.pl

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

		<ul style="list-style-type: none"> • zapisuje liczby cyframi i umie je odczytać, wyodrębnia w zapisie liczby jedności, dziesiątki, setki, • porównuje dowolne dwie liczby w zakresie 100 (słownie i z użyciem znaków $<$, $>$, $=$), • dodaje i odejmuje liczby w zakresie 100 (bez algorytmów działań pisemnych); sprawdza wyniki odejmowania za pomocą dodawania, • w pamięci mnoży i dzieli liczby w zakresie 50, sprawdza dzielenie za pomocą mnożenia i odwrotnie, rozumie odwrotność tych działań, korzysta z przemienności mnożenia, • rozwiązuje łatwe równania jednodziałaniowe z niewiadomą w postaci okienka, 	
--	--	--	--

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

OŚRODEK
ROZWOJU
EDUKACJI

www.aga-press.pl

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

	<p>czynności umysłowe</p>	<ul style="list-style-type: none"> • rozwiązuje zadania tekstowe wymagające wykonania jednego działania (w tym zadania na porównywanie różnicowe, ale bez porównywania ilorazowego), • rozwiązuje proste zadania tekstowe oraz układa treść zadań do rysunku, schematu, zapisu matematycznego, • rozwiązuje proste zadania tekstowe na porównywanie różnicowe, • odczytuje i zapisuje liczby w systemie rzymskim od I do XII, • rozpoznaje i nazywa koła, kwadraty, prostokąty, trójkąty, romby i trapezy (również nietypowe, położone w różny sposób oraz w sytuacji, gdy figury zachodzą na siebie); rysuje odcinki o podanej długości; oblicza obwody trójkątów, kwadratów i prostokątów (w centymetrach), • rysuje drugą połowę figury symetrycznej; rysuje 	<ul style="list-style-type: none"> • rozwiązuje trudniejsze zadania tekstowe do rysunku, schematu, zapisu matematycznego i na porównywanie różnicowe, • odczytuje i zapisuje liczby w systemie rzymskim od I do XX,
--	---------------------------	---	---

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

OŚRODEK
ROZWOJU
EDUKACJI

AGA
PRESS
www.aga-press.pl

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

		figury w powiększeniu i pomniejszeniu; kontynuuje regularność w prostych motywach (np. szlaczki, rozety),	
	pomiar	<ul style="list-style-type: none"> • mierzy i zapisuje wynik pomiaru długości, szerokości i wysokości przedmiotów oraz odległości; posługuje się jednostkami: <i>milimetr</i>, <i>centymetr</i>, <i>metr</i>; wykonuje łatwe obliczenia dotyczące tych miar (bez zmiany jednostek i wyrażeń dwumianowanych w obliczeniach formalnych); używa pojęcia <i>kilometr</i> w sytuacjach życiowych, np. jechaliśmy autobusem 27 kilometrów (bez zamiany na metry), • waży przedmioty, używając określeń: <i>kilogram</i>, <i>pół kilograma</i>, <i>dekagram</i>, <i>gram</i>; wykonuje łatwe obliczenia, używając tych miar (bez zamiany jednostek i bez wyrażeń dwumianowanych w obliczeniach formalnych), • odmierza płyny różnymi miarkami, używając 	<ul style="list-style-type: none"> • sprawnie odczytuje wskazania zegara, • sprawnie dokonuje obliczeń zegarowych, • wie, że godzina ma 60 min, a kwadrans – 15 min,

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

OŚRODEK
ROZWOJU
EDUKACJI

AGA
PRESS
www.aga-press.pl

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

		<p>określeń: <i>litr, pół litra, ćwierć litra,</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • odczytuje temperaturę (bez konieczności posługiwania się liczbami ujemnymi, np. 5 stopni mrozu, 3 stopnie poniżej zera), • podaje i zapisuje daty; zna kolejność dni tygodnia i miesięcy; porządkuje chronologicznie daty; wykonuje obliczenia kalendarzowe w sytuacjach życiowych, • odczytuje wskazania zegarów w systemach: 12- i 24-godzinnym, wyświetlających cyfry i ze wskazówkami; posługuje się pojęciami: <i>doba, godzina, pół godziny, kwadrans, minuta,</i> wykonuje proste obliczenia zegarowe (pełne godziny), 	
	obliczenia pieniężne	<ul style="list-style-type: none"> • wykonuje łatwe obliczenia pieniężne (cena, ilość, wartość) i radzi sobie w sytuacjach codziennych wymagających takich umiejętności, 	
Edukacja przyrodnicza	prowadzenie doświadczeń	<ul style="list-style-type: none"> • obserwuje i prowadzi proste doświadczenia przyrodnicze, analizuje je i wiąże przyczynę ze skutkiem, 	

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

OŚRODEK
ROZWOJU
EDUKACJI

AGA
PRESS
www.aga-press.pl

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOLECZNY

	znajomość roślin i zwierząt	<ul style="list-style-type: none"> wymienia zwierzęta i rośliny typowe dla wybranych regionów Polski: rozpoznaje i nazywa niektóre zwierzęta egzotyczne, 	
	wpływ człowieka na przyrodę i wpływ przyrody nieożywionej na życie ludzi, zwierząt i roślin	<ul style="list-style-type: none"> podejmuje działania na rzecz ochrony przyrody w swoim środowisku; wie, jakie zniszczenia w przyrodzie powoduje człowiek (wypalanie łąk, zaśmiecanie lasów, nadmierny hałas, kłusownictwo), zna wpływ przyrody nieożywionej na życie ludzi, zwierząt i roślin: <ul style="list-style-type: none"> a) wpływ światła słonecznego na cykliczność życia na Ziemi, b) znaczenia powietrza i wody dla życia, c) znaczenie wybranych skał i minerałów dla człowieka (np. węgla i gliny), 	

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

OŚRODEK
ROZWOJU
EDUKACJI

AGA
PRESS
www.aga-press.pl

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

	dbałość o zdrowie własne i innych	<ul style="list-style-type: none"> • zna podstawowe zasady racjonalnego odżywiania się; rozumie konieczność kontrolowania stanu zdrowia i stosuje się do zaleceń stomatologa i lekarza, • dba o zdrowie i bezpieczeństwo swoje i innych (w miarę swoich możliwości); orientuje się w zagrożeniach ze strony roślin i zwierząt, a także w zagrożeniach typu burza, huragan, śnieżycy, lawina, powódź itp.; wie, jak trzeba zachować się w takich sytuacjach, 	
Edukacja plastyczna	percepcja sztuki	<ul style="list-style-type: none"> • określa swoją przynależność kulturową poprzez kontakt z wybranymi dziełami sztuki, zabytkami i z tradycją w środowisku rodzinnym, szkolnym i lokalnym; uczestniczy w życiu kulturalnym tych środowisk, wie o istnieniu placówek kultury działających na ich rzecz, • korzysta z przekazów medialnych; stosuje ich wytwory w swojej działalności twórczej (zgodnie z elementarną wiedzą o prawach autora), 	

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

OŚRODEK
ROZWOJU
EDUKACJI

AGA
PRESS
www.aga-press.pl

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOLECZNY

	ekspresja przez sztukę	<ul style="list-style-type: none"> • podejmuje działalność twórczą, posługując się takimi środkami wyrazu plastycznego jak: kształt, barwa, faktura w kompozycji na płaszczyźnie i w przestrzeni (stosując określone materiały, narzędzia i techniki plastyczne), • realizuje proste projekty w zakresie form użytkowych, w tym służące kształtowaniu własnego wizerunku i otoczenia oraz upowszechnianiu kultury w środowisku szkolnym (stosując określone narzędzia i wytwory przekazów medialnych), 	
	repcja sztuki	<ul style="list-style-type: none"> • rozróżnia takie dziedziny działalności twórczej człowieka jak: architektura, sztuki plastyczne oraz inne określone dyscypliny sztuki (fotografika, film) i przekazy medialne (telewizja, Internet), a także rzemiosło artystyczne, • rozpoznaje wybrane dzieła architektury i sztuk plastycznych należące do polskiego i europejskiego dziedzictwa kultury; opisuje ich cechy charakterystyczne (posługując się elementarnymi terminami właściwymi dla tych dziedzin działalności twórczej), 	

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

OŚRODEK
ROZWOJU
EDUKACJI

AGA
PRESS
www.aga-press.pl

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Zajęcia techniczne	znajomość środowiska technicznego	<ul style="list-style-type: none"> • orientuje się w sposobach wytwarzania przedmiotów codziennego użytku („jak to zrobiono?”): meble, domy, samochody, sprzęt gospodarstwa domowego, • rozpoznaje rodzaje maszyn i urządzeń: transportowych (samochody, statki, samoloty), wytwórczych (narzędzia, przyrządy), informatycznych (komputer, laptop, telefon komórkowy); orientuje się w rodzajach budowli (budynki mieszkalne, biurowe, przemysłowe, mosty, tunele, wieże) i urządzeń elektrycznych (latarka, prądnica rowerowa), • określa wartość urządzeń technicznych z punktu widzenia cech użytkowych (łatwa lub trudna obsługa), ekonomicznych (tanie lub drogie w zakupie i użytkowaniu), estetycznych (np. ładne lub brzydkie), 	
---------------------------	-----------------------------------	--	--

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

OŚRODEK
ROZWOJU
EDUKACJI

AGA
PRESS
www.aga-press.pl

	realizacja drogi powstawania przedmiotów od pomysłu do wytworu	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawia pomysły rozwiązań technicznych: planuje kolejne czynności, dobiera odpowiednie materiały (papier, drewno, metal, tworzywo sztuczne, materiały włókiennicze) oraz narzędzia, • rozumie potrzebę organizowania działania technicznego: pracy indywidualnej i zespołowej, • posiada umiejętności: odmierzenia potrzebnej ilości materiału, cięcia papieru, tektury; montażu modeli papierowych i z tworzyw sztucznych, korzystając z prostych instrukcji i schematów rysunkowych, np. buduje latawce, makiety domów, mostów, modele samochodów, samolotów i statków, 	
	bezpieczeństwo własne i innych	<ul style="list-style-type: none"> • utrzymuje ład i porządek w miejscu pracy, • właściwie używa narzędzi i urządzeń technicznych, • wie, jak bezpiecznie poruszać się po drogach (w tym na rowerze) i korzystać ze środków komunikacji; wie, jak trzeba zachować się w sytuacji wypadku, 	

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

OŚRODEK
ROZWOJU
EDUKACJI

AGA
PRESS
www.aga-press.pl

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOLECZNY

<p>Edukacja muzyczna</p>	<p>odbiór muzyki</p>	<ul style="list-style-type: none"> • śpiewa w zespole piosenki ze słuchu (nie mniej niż 10 utworów w roku szkolnym); śpiewa z pamięci hymn narodowy, gra na instrumentach perkusyjnych (proste rytmy i wzory rytmiczne) oraz melodycznych (proste melodie i akompaniamenty); realizuje sylabami rytmicznymi, gestem oraz ruchem proste rytmy i wzory rytmiczne; reaguje ruchem na puls rytmiczny i jego zmiany, zmiany tempa, metrum i dynamiki (maszeruje, biega, podskakuje); tańczy podstawowe kroki i figury krakowiaka, polki oraz innego prostego tańca ludowego, • rozróżnia podstawowe elementy muzyki (melodia, rytm, wysokość dźwięku, akompaniament, tempo, dynamika) i znaki notacji muzycznej (wyraża ruchowo czas trwania wartości rytmicznych, nut i pauz), • aktywnie słucha muzyki i określa jej cechy: rozróżnia i wyraża środkami pozamuzycznymi charakter emocjonalny muzyki, rozpoznaje utwory wykonane: solo i zespołowo, na chór i orkiestrę; orientuje się w rodzajach głosów ludzkich (sopran, bas) oraz w instrumentach muzycznych (fortepian, gitara, skrzypce, trąbka, flet, perkusja); rozpoznaje podstawowe formy muzyczne – AB, ABA (wskazuje ruchem lub gestem ich kolejne części), • wykonuje śpiewanki i rymowanki, 	
---------------------------------	----------------------	---	--

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

OŚRODEK
ROZWOJU
EDUKACJI

www.aga-press.pl

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

	tworzenie muzyki	<ul style="list-style-type: none"> • tworzy proste ilustracje dźwiękowe do tekstów i obrazów oraz improwizacje ruchowe do muzyki, • improwizuje głosem i na instrumentach według ustalonych zasad, • wykonuje proste utwory, interpretuje je zgodnie z ich rodzajem i funkcją, 	
Zajęcia komputerowe	obsługa komputera	<ul style="list-style-type: none"> • posługuje się myszą i klawiaturą, • poprawnie nazywa główne elementy zestawu komputerowego, • posługuje się wybranymi programami i grami edukacyjnymi, rozwijając swoje zainteresowania; korzysta z opcji w programach, 	<ul style="list-style-type: none"> • korzysta sprawnie z tablicy multimedialnej, • uruchamia tablet i wybrane programy, • odnajduje w tablecie stronę internetową, • zna i rozumie zagrożenia związane z długotrwałym korzystaniem z tabletu,
	wyszukiwanie i korzystanie z informacji	<ul style="list-style-type: none"> • przegląda wybrane przez nauczyciela strony internetowe (np. stronę swojej szkoły), 	

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

OŚRODEK
ROZWOJU
EDUKACJI

www.aga-press.pl

	tworzenie tekstów, rysunków	<ul style="list-style-type: none"> wpisuje za pomocą klawiatury litery, cyfry i inne znaki, wyrazy i zdania, wykonuje za pomocą wybranego edytora grafiki, np. z gotowych figur, 	
	znajomość zagrożeń wynikających z korzystania z komputera, Internetu i multimedków	<ul style="list-style-type: none"> wie, że praca przy komputerze męczy wzrok, nadwęża kręgosłup, ogranicza kontakty społeczne, ma świadomość niebezpieczeństw wynikających z anonimowości kontaktów i podawania swojego adresu, stosuje się do ograniczeń dotyczących korzystania z komputera, Internetu i multimedków, 	
WF i edukacja zdrowotna	sprawność fizyczna	<ul style="list-style-type: none"> realizuje marszobieg (co najmniej 15-minutowy), wykonuje próbę siły mięśni brzucha, próbę giętkości dolnego odcinka kręgosłupa, 	
	trening zdrowotny	<ul style="list-style-type: none"> przyjmuje pozycje wyjściowe i ustawienia do ćwiczeń oraz wykonuje przewrót w przód, skacze przez skakankę, wykonuje przeskoki jedno- i obunóż nad niskimi przeszkodami, wykonuje ćwiczenia równoważne bez przyboru, z przyborem i na przyrządzie, 	

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

OŚRODEK
ROZWOJU
EDUKACJI

AGA
PRESS
www.aga-press.pl

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

	<p>spory (całe życie) i wypoczynek</p>	<ul style="list-style-type: none"> • posługuje się piłką: rzuca, chwytą, kozłuje, odbija i prowadzi ją, • bierze udział w zabawach, minigrach i grach terenowych, zawodach sportowych, respektując reguły i podporządkowując się decyzjom sędziego, • wie, jak należy zachować się w sytuacjach zwycięstwa, i radzi sobie z porażkami w miarę swoich możliwości, 	
--	--	---	--

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

OŚRODEK
ROZWOJU
EDUKACJI

AGA
PRESS
www.aga-press.pl

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

	<p>bezpieczeństwo i edukacja zdrowotna</p>	<ul style="list-style-type: none"> • dba o higienę osobistą i czystość odzieży, • wie, jakie znaczenie dla zdrowia ma właściwe odżywianie i aktywność fizyczna, • wie, że nie może samodzielnie zażyć leków i stosować środków chemicznych niezgodnie z przeznaczeniem, • dba o prawidłową postawę, siedząc w ławce, przy stole, • przestrzega zasad bezpieczeństwa zachowania się w trakcie zajęć ruchowych; posługuje się przyborami sportowymi zgodnie z przeznaczeniem, • wybiera bezpieczne miejsce do zabaw; wie, do kogo zwrócić się o pomoc w sytuacji zagrożenia zdrowia, życia. 	
--	--	---	--

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

OŚRODEK
ROZWOJU
EDUKACJI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Treści kształcenia i przewidywane osiągnięcia ucznia po klasie III

Rodzaj edukacji	Treści kształcenia	Przewidywane osiągnięcia ucznia	
		podstawowe	ponadpodstawowe
Edukacja polonistyczna	korzystanie z informacji	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • uważnie słucha wypowiedzi i korzysta z przekazywanych informacji, • czyta i rozumie teksty przeznaczone dla dzieci na I etapie edukacyjnym i wyciąga z nich wnioski, • wyszukuje w tekście potrzebne informacje i w miarę możliwości korzysta ze słowników i encyklopedii przeznaczonych dla dzieci na I etapie edukacyjnym, • zna formy użytkowe tekstów: życzenia, zaproszenie, zawiadomienie, ogłoszenie, sprawozdanie, notatka do kroniki; potrafi z nich korzystać, 	

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

OŚRODEK
ROZWOJU
EDUKACJI

www.aga-press.pl

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

	<p>analizowanie i interpretowanie tekstów kultury</p>	<ul style="list-style-type: none"> • przejawia wrażliwość estetyczną, rozszerza zasób słownictwa poprzez kontakt z dziełami literackimi, • zaznacza w tekście literackim wybrane fragmenty, określa czas i miejsce akcji, wskazuje głównych bohaterów, • czyta teksty i recytuje wiersze, z uwzględnieniem interpunkcji i intonacji, • ma potrzebę kontaktu z literaturą i sztuką dla dzieci, czyta wybrane przez siebie i wskazane przez nauczyciela książki, wypowiada się na ich temat, 	
--	---	--	--

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

OŚRODEK
ROZWOJU
EDUKACJI

AGA
PRESS
www.aga-press.pl

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOLECZNY

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

	tworzenie wypowiedzi	<ul style="list-style-type: none"> • tworzy w formie ustnej i pisemnej: kilkudzaniową wypowiedź, krótkie opowiadanie i opis, list prywatny, zaproszenie, życzenia, ogłoszenie, sprawozdanie, • dobiera właściwe formy komunikowania się w różnych sytuacjach społecznych, • uczestniczy w rozmowach: zadaje pytania, udziela odpowiedzi i prezentuje własne zdanie; poszerza zakres słownictwa i struktur składniowych, • dba o kulturę wypowiadania się; poprawnie artykułuje głoski, akcentuje wyrazy, stosuje pauzy i właściwą intonację w zdaniu oznajmującym, pytającym i rozkazującym; stosuje formuły grzecznościowe, • dostrzega różnicę pomiędzy literą a głoską; dzieli wyrazy na sylaby; oddziela wyrazy w zdaniu, zdania w dłuższym tekście, • pisze czytelnie i estetycznie (przestrzega zasad kaligrafii), dba o poprawność gramatyczną, ortograficzną oraz interpunkcyjną, • przepisuje teksty, pisze z pamięci i ze słuchu; w miarę swoich możliwości samodzielnie realizuje pisemne zadania domowe, 	
--	----------------------	---	--

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

OŚRODEK
ROZWOJU
EDUKACJI

AGA
PRESS
www.aga-press.pl

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Edukacja społeczna	odróżnianie dobra od zła	<ul style="list-style-type: none"> odróżnia dobro od zła, stara się być sprawiedliwym i prawdomównym; nie krzywdzi słabszych i pomaga potrzebującym, 	
	życie rodzinne i współpraca z innymi	<ul style="list-style-type: none"> identyfikuje się ze swoją rodziną i jej tradycjami; podejmuje obowiązki domowe, rzetelnie je wypełnia; rozumie, co to jest sytuacja ekonomiczna rodziny, wie, że trzeba do niej dostosować swoje oczekiwania, wie, jak należy zachować się w stosunku do dorosłych i rówieśników (formy grzecznościowe); rozumie potrzebę utrzymywania dobrych relacji z sąsiadami w miejscu zamieszkania; jest chętny do pomocy, respektuje prawo innych do pracy i wypoczynku, 	
	poszanowanie innych	<ul style="list-style-type: none"> jest tolerancyjny wobec osób innej narodowości, tradycji kulturowej itp.; wie, że wszyscy ludzie mają równe prawa, zna prawa ucznia i jego obowiązki (w tym zasady bycia dobrym kolegą), respektuje je; uczestniczy w szkolnych wydarzeniach, 	

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

OŚRODEK
ROZWOJU
EDUKACJI

AGA
PRESS
www.aga-press.pl

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

	świadomość przynależności kulturowej	<ul style="list-style-type: none"> zna najbliższą okolicę, jej ważniejsze obiekty, tradycje; wie, w jakim regionie mieszka; uczestniczy w wydarzeniach organizowanych przez lokalną społeczność, 	
	świadomość przynależności narodowej	<ul style="list-style-type: none"> zna symbole narodowe (barwy, godło, hymn narodowy) i najważniejsze wydarzenia historyczne; orientuje się w tym, że są ludzie szczególnie zasłużeni dla miejscowości, w której mieszka, dla Polski i świata, 	
	znajomość zasad bezpieczeństwa	<ul style="list-style-type: none"> zna zagrożenia ze strony ludzi; potrafi powiadomić dorosłych o wypadku, zagrożeniu, niebezpieczeństwie; zna numery telefonów: pogotowia ratunkowego, straży pożarnej, policji oraz ogólnopolski numer alarmowy 112, 	
Edukacja matematyczna	sprawność w obliczaniu, sprawność umysłowa, pomiar	<ul style="list-style-type: none"> liczy od 1 do danej liczby i w tył od danej liczby do 1, dziesiątkami od danej liczby w zakresie 100 i setkami od danej liczby w zakresie 1000, zapisuje cyframi i odczytuje liczby w zakresie 1000, porównuje dowolne dwie liczby w zakresie 1000 (słownie i z użyciem znaków $<$, $>$, $=$), dodaje i odejmuje liczby w zakresie 100, sprawdza wyniki odejmowania za pomocą dodawania, 	<ul style="list-style-type: none"> pamięciowo dodaje dowolne liczby w zakresie 100, pełne dziesiątki, setki do dowolnych liczb trzycyfrowych, pisemnie dodaje i odejmuje liczby trzycyfrowe, dokonyuje łatwych obliczeń w zakresie 1000, rozwiązuje złożone zadania

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

OŚRODEK
ROZWOJU
EDUKACJI

AGA
PRESS
www.aga-press.pl

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

		<ul style="list-style-type: none"> • w pamięci mnoży i dzieli liczby w zakresie tabliczki mnożenia, sprawdza wyniki dzielenia za pomocą mnożenia i odwrotnie, korzysta z własności działań, • rozwiązuje łatwe równania jednodziałaniowe z niewiadomą w postaci okienka (bez przenoszenia na drugą stronę), • rozwiązuje zadania tekstowe wymagające wykonania jednego działania (w tym zadania na porównywanie różnicowe, ale bez porównywania ilorazowego), • rozwiązuje proste zadania tekstowe, • rozwiązuje zadania tekstowe na porównywanie różnicowe, • wykonuje łatwe obliczenia pieniężne (cena, ilość, wartość) i radzi sobie w sytuacjach codziennych wymagających takich umiejętności, • mierzy i zapisuje wynik pomiaru długości, szerokości i wysokości przedmiotów oraz odległości; posługuje się jednostkami: <i>milimetr</i>, <i>centymetr</i>, <i>metr</i>, wykonuje łatwe obliczenia dotyczące tych miar (bez zamiany jednostek i wyrażen dwumianowanych w obliczeniach formalnych); używa pojęcia <i>kilometr</i> w sytuacjach życiowych, np. jechaliśmy autobusem 27 kilometrów (bez zamiany na metry), 	<p>tekstowe,</p> <ul style="list-style-type: none"> • w zapisie pomiaru stosuje wyrażenia dwumianowane, • sprawnie posługuje się zegarem, oblicza upływ czasu na zegarze i dokonuje obliczeń zegarowych (pełne godziny i minuty), • odczytuje i zapisuje liczby w systemie rzymskim od I do XXX,
--	--	---	---

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

OŚRODEK
ROZWOJU
EDUKACJI

AGA
PRESS
www.aga-press.pl

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

		<ul style="list-style-type: none"> • posługuje się oznaczeniami jednostek miary długości i ich skrótami, • waży przedmioty, używając określeń: <i>kilogram, pół kilograma, dekagram, gram</i>; wykonuje łatwe obliczenia, używając tych miar (bez zamiany jednostek i bez wyrażeń dwumianowanych w obliczeniach formalnych), • używa miar pojemności, odmierza płyny różnymi miarkami, używa określeń: <i>ćwierć litra, pół litra, litr</i>, wykonuje proste obliczenia, • odczytuje temperaturę (bez konieczności posługiwania się liczbami ujemnymi, np. 5 stopni mrozu, 3 stopnie poniżej zera), • odczytuje i zapisuje liczby w systemie rzymskim od I do XX, • podaje i zapisuje daty; zna kolejność dni tygodnia i miesiący; porządkuje chronologicznie daty; wykonuje obliczenia kalendarzowe w sytuacjach życiowych, • odczytuje wskazania zegarów w systemach: 12- i 24-godzinnym, wyświetlających cyfry i ze wskazówkami; posługuje się pojęciami: <i>godzina, pół godziny, kwadrans, minuta</i>, wykonuje proste obliczenia zegarowe (pełne godziny), • rozpoznaje i nazywa koła, kwadraty, prostokąty 	
--	--	---	--

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

OŚRODEK
ROZWOJU
EDUKACJI

AGA
PRESS
www.aga-press.pl

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

		<p>i trójkąty (również nietypowe, położone w różny sposób oraz w sytuacji, gdy figury zachodzą na siebie; rysuje odcinki o podanej długości; oblicza obwody trójkątów, kwadratów i prostokątów (w centymetrach),</p> <ul style="list-style-type: none"> • rysuje drugą połowę figury symetrycznej; rysuje figury w powiększeniu i pomniejszeniu; kontynuuje regularność w prostych motywach (np. szlaczki, rozety), • rysuje figury symetryczne, rysuje figury w powiększeniu i pomniejszeniu, 	
Edukacja przyrodnicza	prowadzenie doświadczeń	<ul style="list-style-type: none"> • obserwuje i prowadzi proste doświadczenia przyrodnicze, analizuje je i wiąże przyczynę ze skutkiem, 	
	wiedza o ekosystemach	<ul style="list-style-type: none"> • opisuje życie w wybranych ekosystemach: w lesie, w ogrodzie, w parku, na polu, na łące i w zbiornikach wodnych, 	
	krajobrazy Polski	<ul style="list-style-type: none"> • nazywa charakterystyczne elementy typowych krajobrazów Polski: nadmorskiego, nizinnego, górskiego, 	
	regiony Polski	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia zwierzęta i rośliny typowe dla wybranych regionów Polski; 	

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

OŚRODEK
ROZWOJU
EDUKACJI

AGA
PRESS
www.aga-press.pl

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

	obserwacje zjawisk przyrodniczych	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia zależność zjawisk przyrody od pór roku, 	
	ochrona przyrody	<ul style="list-style-type: none"> • podejmuje działania na rzecz ochrony przyrody w swoim środowisku; wie, jakie zniszczenia w przyrodzie powoduje człowiek (wypalanie łąk, zaśmiecanie lasów, nadmierny hałas, kłusownictwo), 	
	wpływ przyrody nieożywionej na życie ludzi, zwierząt i roślin	<ul style="list-style-type: none"> • zna wpływ przyrody nieożywionej na życie ludzi, zwierząt i roślin: <ol style="list-style-type: none"> a) wpływ światła słonecznego na cykliczność życia na Ziemi, b) znaczenia powietrza i wody dla życia, c) znaczenie wybranych skał i minerałów dla człowieka (np. węgla i gliny), 	
	budowa anatomiczna ludzi i zwierząt	<ul style="list-style-type: none"> • nazywa części ciała i organy wewnętrzne zwierząt i ludzi (np. serce, płuca, żołądek), 	

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

OŚRODEK
ROZWOJU
EDUKACJI

AGA
PRESS
www.aga-press.pl

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

	zdrowie i bezpieczeństwo	<ul style="list-style-type: none"> • zna podstawowe zasady racjonalnego odżywiania się; rozumie konieczność kontrolowania stanu zdrowia i stosuje się do zaleceń stomatologa i lekarza, • dba o zdrowie i bezpieczeństwo swoje i innych (w miarę swoich możliwości); orientuje się w zagrożeniach ze strony roślin i zwierząt, a także w zagrożeniach typu burza, huragan, śnieżycy, lawina, powódź itp.; wie, jak trzeba zachować się w takich sytuacjach, 	
Edukacja plastyczna	percepcja sztuki	<ul style="list-style-type: none"> • określa swoją przynależność kulturową poprzez kontakt z wybranymi dziełami sztuki, zabytkami i z tradycją w środowisku rodzinnym, szkolnym i lokalnym; uczestniczy w życiu kulturalnym tych środowisk, wie o istnieniu placówek kultury działających na ich rzecz, • korzysta z przekazów medialnych; stosuje ich wytwory w swojej działalności twórczej (zgodnie z elementarną wiedzą o prawach autora), 	

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

OŚRODEK
ROZWOJU
EDUKACJI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

	ekspresja przez sztukę	<ul style="list-style-type: none"> • podejmuje działalność twórczą, posługując się takimi środkami wyrazu plastycznego jak: kształt, barwa, faktura w kompozycji na płaszczyźnie i w przestrzeni (stosując określone materiały, narzędzia i techniki plastyczne), • realizuje proste projekty w zakresie form użytkowych, w tym służące kształtowaniu własnego wizerunku i otoczenia oraz upowszechnianiu kultury w środowisku szkolnym (stosując określone narzędzia i wytwory przekazów medialnych), 	
	repcja sztuki	<ul style="list-style-type: none"> • rozróżnia takie dziedziny działalności twórczej człowieka jak: architektura, sztuki plastyczne oraz inne określone dyscypliny sztuki (fotografika, film) i przekazy medialne (telewizja, Internet), a także rzemiosło artystyczne i sztukę ludową, • rozpoznaje wybrane dzieła architektury i sztuk plastycznych należące do polskiego i europejskiego dziedzictwa kultury; opisuje ich cechy charakterystyczne (posługując się elementarnymi terminami właściwymi dla tych dziedzin działalności twórczej), 	

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

OŚRODEK
ROZWOJU
EDUKACJI

AGA
PRESS
www.aga-press.pl

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOLECZNY

Zajęcia techniczne	znajomość środowiska technicznego	<ul style="list-style-type: none"> • orientuje się w sposobach wytwarzania przedmiotów codziennego użytku („jak to zrobiono?”): meble, domy, samochody, sprzęt gospodarstwa domowego, • rozpoznaje rodzaje maszyn i urządzeń: transportowych (samochody, statki, samoloty), wytwórczych (narzędzia, przyrządy), informatycznych (komputer, laptop, telefon komórkowy); orientuje się w rodzajach budowli (budynki mieszkalne, biurowe, przemysłowe, mosty, tunele, wieże) i urządzeń elektrycznych (latarka, prądnica rowerowa), • określa wartość urządzeń technicznych z punktu widzenia cech użytkowych (łatwa lub trudna obsługa), ekonomicznych (tanie lub drogie w zakupie i użytkowaniu), estetycznych (np. ładne lub brzydkie), 	
---------------------------	-----------------------------------	--	--

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

OŚRODEK
ROZWOJU
EDUKACJI

AGA
PRESS
www.aga-press.pl

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

	realizowanie drogi powstawania przedmiotów od pomysłu do wytworu	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawia pomysły rozwiązań technicznych: planuje kolejne czynności, dobiera odpowiednie materiały (papier, drewno, metal, tworzywo sztuczne, materiały włókiennicze) oraz narzędzia, • rozumie potrzebę organizowania działania technicznego: pracy indywidualnej i zespołowej, • posiada umiejętności: odmierzania potrzebnej ilości materiału, cięcia papieru, tektury; montażu modeli papierowych i z tworzyw sztucznych, korzystając z prostych instrukcji i schematów rysunkowych, np. buduje latawce, makiety domów, mostów, modele samochodów, samolotów i statków; w miarę możliwości, montażu obwodów elektrycznych, szeregowych i równoległych z wykorzystaniem gotowych zestawów, 	
	troska o bezpieczeństwo własne i innych	<ul style="list-style-type: none"> • utrzymuje ład i porządek w miejscu pracy, • właściwie używa narzędzi i urządzeń technicznych, • wie, jak bezpiecznie poruszać się po drogach (w tym na rowerze) i korzystać ze środków komunikacji; wie, jak trzeba zachować się w sytuacji wypadku, 	

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

OŚRODEK
ROZWOJU
EDUKACJI

AGA
PRESS
www.aga-press.pl

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

<p>Edukacja muzyczna</p>	<p>odbiór muzyki</p>	<ul style="list-style-type: none"> • zna i stosuje następujące rodzaje aktywności muzycznej: śpiewa w zespole piosenki ze słuchu (nie mniej niż 10 utworów w roku szkolnym), śpiewa z pamięci hymn narodowy; gra na instrumentach perkusyjnych (proste rytmy i wzory rytmiczne) oraz melodycznych (proste melodie i akompaniamenty); realizuje sylabami rytmicznymi, gestem oraz ruchem proste rytmy i wzory rytmiczne; reaguje ruchem na puls rytmiczny i jego zmiany, zmiany tempa, metrum i dynamiki (maszeruje, biega, podskakuje); tańczy podstawowe kroki i figury krakowiaka, polki oraz innego prostego tańca ludowego, • rozróżnia podstawowe elementy muzyki (melodia, rytm, wysokość dźwięku, akompaniament, tempo, dynamika) i znaki notacji muzycznej (wyraża ruchowo czas trwania wartości rytmicznych, nut i pauz), • aktywnie słucha muzyki i określa jej cechy: rozróżnia i wyraża środkami pozamuzycznymi charakter emocjonalny muzyki, rozpoznaje utwory wykonane: solo i zespołowo, na chór i orkiestrę; orientuje się w rodzajach głosów ludzkich (sopran, bas) oraz w instrumentach muzycznych (fortepian, gitara, skrzypce, trąbka, flet, perkusja); rozpoznaje podstawowe formy muzyczne – AB, ABA (wskazuje ruchem lub gestem ich kolejne części), 	
---------------------------------	----------------------	--	--

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

OŚRODEK
ROZWOJU
EDUKACJI

AGA
PRESS
www.aga-press.pl

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

	tworzenie muzyki	<ul style="list-style-type: none"> • tworzy proste ilustracje dźwiękowe do tekstów i obrazów oraz improwizacje ruchowe do muzyki, • improwizuje głosem i na instrumentach według ustalonych zasad, • wykonuje proste utwory, interpretuje je zgodnie z ich rodzajem i funkcją, 	
Zajęcia komputerowe	umiejętność obsługi komputera	<ul style="list-style-type: none"> • posługuje się myszą i klawiaturą, • poprawnie nazywa główne elementy zestawu komputerowego, 	<ul style="list-style-type: none"> • korzysta bez problemów z tablicy multimedialnej, • samodzielnie korzysta z wybranych pomocy multimedialnych,
	umiejętność korzystania z programów komputerowych	<ul style="list-style-type: none"> • posługuje się wybranymi programami i grami edukacyjnymi, rozwijając swoje zainteresowania; korzysta z opcji w programach, 	
	wyszukiwanie i korzystanie z informacji	<ul style="list-style-type: none"> • przegląda wybrane przez nauczyciela strony internetowe (np. stronę swojej szkoły), • dostrzega elementy aktywne na stronie internetowej, nawiguje po stronach w określonym zakresie, • odtwarza animacje i prezentacje multimedialne, 	

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

OŚRODEK
ROZWOJU
EDUKACJI

AGA
PRESS
www.aga-press.pl

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOLECZNY

	tworzenie tekstów, rysunków	<ul style="list-style-type: none"> wpisuje za pomocą klawiatury litery, cyfry i inne znaki, wyrazy i zdania, wykonuje za pomocą wybranego edytora grafiki, np. z gotowych figur, 	
	znajomość zagrożeń wynikających z korzystania z komputera, Internetu i multimedków	<ul style="list-style-type: none"> wie, że praca przy komputerze męczy wzrok, nadweręża kręgosłup, ogranicza kontakty społeczne, ma świadomość niebezpieczeństw wynikających z anonimowości kontaktów i podawania swojego adresu, stosuje się do ograniczeń dotyczących korzystania z komputera, Internetu i multimedków, 	
WF i edukacja zdrowotna	sprawność fizyczna	<ul style="list-style-type: none"> realizuje marszobieg trwający co najmniej 15 minut, umie wykonać próbę siły mięśni brzucha oraz próbę gibkości dolnego odcinka kręgosłupa, 	
	trening zdrowotny	<ul style="list-style-type: none"> przyjmuje pozycje wyjściowe i ustawienia do ćwiczeń oraz wykonuje przewrót w przód, skacze przez skakankę, wykonuje przeskoki jedno- i obunóż nad niskimi przeszkodami, wykonuje ćwiczenia równoważne bez przyboru, z przyborem i na przyrządzie, 	

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

OŚRODEK
ROZWOJU
EDUKACJI

AGA
PRESS
www.aga-press.pl

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

	sporty (całe życie) i wypoczynek	<ul style="list-style-type: none"> • posługuje się piłką: rzuca, chwytą, kozłuje, odbija i prowadzi ją, • jeździ, np. na rowerze, wrotkach; przestrzega zasad poruszania się po drogach, • bierze udział w zabawach, minigrach i grach terenowych, zawodach sportowych, respektując reguły i podporządkowując się decyzjom, • wie, jak należy zachować się w sytuacjach zwycięstwa i radzi sobie z porażkami w miarę swoich możliwości, 	
--	-------------------------------------	---	--

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

OŚRODEK
ROZWOJU
EDUKACJI

www.aga-press.pl

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

	<p>bezpieczeństwo i edukacja zdrowotna</p>	<ul style="list-style-type: none"> • dba o higienę osobistą i czystość odzieży, • wie, jakie znaczenie dla zdrowia ma właściwe odżywianie się oraz aktywność fizyczna, • wie, że nie może samodzielnie zażyć leków i stosować środków chemicznych niezgodnie z przeznaczeniem, • dba o prawidłową postawę, np. siedząc w ławce, przy stole, • przestrzega zasad bezpieczeństwa zachowania się w trakcie zajęć ruchowych; posługuje się przyborami sportowymi zgodnie z przeznaczeniem, • potrafi wybrać bezpieczne miejsce do zabaw i gier ruchowych; wie, do kogo zwrócić się o pomoc w sytuacji zagrożenia zdrowia lub życia. 	
--	--	---	--

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

OŚRODEK
ROZWOJU
EDUKACJI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

4.2. Język angielski

Treści kształcenia i przewidywane osiągnięcia ucznia po klasie I, II i III

Zagadnienia ujęte w Podstawie programowej	Przewidywane osiągnięcia ucznia		
	po klasie I	po klasie II	po klasie III
Rozumienie i wypowiedanie się	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> rozumie proste polecenia przekazywane werbalnie i niewerbalnie i właściwie na nie reaguje, rozumie zwroty stosowane na co dzień, rozumie ogólny sens historyjek, które są opowiedziane z wykorzystaniem obrazów, gestów, mimiki lub konkretnych rekwizytów, rozumie proste pytania dotyczące poznanych zwrotów, słownictwa, 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> reaguje na proste polecenia (werbalnie i niewerbalnie), rozumie ze słuchu (np. rozróżnia znaczenie wyrazów o podobnym brzmieniu), rozumie wyrażenia i zwroty stosowane na co dzień, rozumie sens historyjek, które są opowiedziane z wykorzystaniem obrazów, gestów, mimiki lub konkretnych rekwizytów, zadaje pytania i udziela odpowiedzi w ramach wyuczonych zwrotów, 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> reaguje na proste polecenia (werbalnie i niewerbalnie), rozumie ze słuchu (np. rozróżnia znaczenie wyrazów o podobnym brzmieniu), rozumie wyrażenia i zwroty stosowane na co dzień, rozumie ogólny sens opowiadań, baśni, wierszy wzbogaconych obrazem, gestem, rozumie sens prostych dialogów w historyjkach obrazkowych, nagraniach audio i video, potrafi posługiwać się

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

OŚRODEK
ROZWOJU
EDUKACJI

AGA
PRESS
www.aga-press.pl

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

	<ul style="list-style-type: none"> • recytuje wiersze i rymowanki, śpiewa proste piosenki z repertuaru dla dzieci, • nazywa obiekty w najbliższym otoczeniu, 	<ul style="list-style-type: none"> • recytuje wiersze i rymowanki, śpiewa proste piosenki z repertuaru dla dzieci, • nazywa obiekty w najbliższym otoczeniu, 	<p>podstawowymi zwrotami stosowanymi na co dzień,</p> <ul style="list-style-type: none"> • zadaje pytania i udziela odpowiedzi w ramach poznawanych zwrotów, • bierze udział w scenkach teatralnych, recytuje wiersze, śpiewa piosenki, • nazywa i opisuje obiekty z otoczenia,
Czytanie i pisanie	<ul style="list-style-type: none"> • czyta proste symbole, ikony, znaki, piktogramy, • czyta proste wyrazy, • podejmuje próby pisania poprzez naśladowanie (pisze po śladzie), • korzysta z przekazu opartego głównie na obrazie, kolorze, dźwięku, wykorzystaniu przedmiotów użytkowych, scenek dramowych, piosenek 	<ul style="list-style-type: none"> • czyta i rozumie wyrazy i proste zdania, • czyta i rozumie proste dialogi w historyjkach obrazkowych, • przepisuje wyrazy i zdania, • korzysta ze słowników obrazkowych, 	<ul style="list-style-type: none"> • czyta ze zrozumieniem krótkie teksty przeznaczone dla dzieci na I etapie edukacyjnym, • przepisuje i pisze z pamięci proste wyrazy i zdania, • korzysta z różnych źródeł wiedzy: ilustrowanych książek, słowników obrazkowych, środków multimedialnych, • bierze udział w proponowanych innych formach kontaktu z językiem obcym (seans

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

OŚRODEK
ROZWOJU
EDUKACJI

AGA
PRESS
www.aga-press.pl

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

	<p>i wierszy oraz emocji,</p> <ul style="list-style-type: none"> • korzysta z prostych gier edukacyjnych dla dzieci, 		<p>filmowy, spotkanie czytelnicze itp.),</p>
<p>Motywowanie do nauki języka obcego</p>	<ul style="list-style-type: none"> • podejmuje próby działania opartego na współpracy, • dostrzega, że nie wszystkie osoby mówią tym samym językiem, • wykazuje zainteresowanie obcymi językami. 	<ul style="list-style-type: none"> • podejmuje współpracę z rówieśnikami w trakcie nauki, • uczestniczy w proponowanych formach pracy (np. praca w grupach, wspólna praca nad projektami itp.), • wie, że ludzie posługują się różnymi językami, • rozumie, w jakim celu uczy się języka obcego. 	<ul style="list-style-type: none"> • współpracuje z rówieśnikami w trakcie nauki, • uczestniczy w proponowanych formach pracy (np. praca w grupach, wspólna praca nad projektami itp.), • wie, że ludzie posługują się różnymi językami, • rozumie, w jakim celu uczy się języka obcego.

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

OŚRODEK
ROZWOJU
EDUKACJI

www.aga-press.pl

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

5. Sposoby osiągania celów kształcenia i wychowania

5.1. Metody nauczania

W niniejszym programie definicję metody nauczania przyjęto za Wincentym Okoniem. Brzmi ona następująco: „Metoda nauczania [...] to systematycznie stosowany sposób pracy nauczyciela z uczniami, umożliwiający uczniom opanowanie wiedzy wraz z umiejętnością stosowania jej w praktyce, jak również rozwijanie zdolności i zainteresowań umysłowych”¹⁶. Za najważniejszą cechę metody uznano jej powtarzalność.

Zestaw metod stosowanych w nauczaniu zintegrowanym powinien być zawsze dostosowany do możliwości zespołu klasowego. Należy bowiem pamiętać, że uczniowie charakteryzują się różnymi stylami uczenia się, a także różnymi możliwościami¹⁷. Styl uczenia się stanowią zachowania ucznia (kognitywne, afektywne i psychologiczne), które determinują jego postrzeganie całego procesu uczenia się. Style uczenia się są typowe dla:

- wzrokowców,
- słuchowców,
- dotykowców (kinestetyków)¹⁸.

Poniżej podano krótką charakterystykę każdej z tych grup.

Wzrokowcy uczą się za pomocą wzroku – obrazów, zapamiętując wskazówki wizualne, takie jak ruch, kolor, kształt. Mają bardzo dobrą koordynację oko – ręka, dlatego większość z nich radzi sobie dobrze z czynnościami wymagającymi precyzji. Lubią rysować i pisać, grać w gry planszowe. Zdaniem L. Bradway i B. Albers Hill muszą włożyć więcej wysiłku w rozwój zdolności językowych i społecznych oraz w koordynację całego ciała¹⁹.

¹⁶ W. Okoń, *Zarys dydaktyki ogólnej*, Warszawa 1968, s. 150, cyt. za: R. Więckowski, *Elementy systemu nauczania początkowego*, Warszawa 1976, s. 90.

¹⁷ Na temat pracy z uczniem zdolnym oraz uczniem z dysfunkcjami zob. rozdz. 5.3.

¹⁸ Por. L. Bradway, B. Albers Hill, *Jak wszechstronnie rozwijać zdolności dziecka*, Gdańsk 2012, s. 17–22.

¹⁹ Tamże, s. 23.

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

OŚRODEK
ROZWOJU
EDUKACJI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Sluchowcy uczą się za pomocą słuchu. Zazwyczaj wcześniej zaczynają mówić i mają bogaty zasób słownictwa. Lubią słuchać muzyki, naśladować dźwięki, czytać na głos i odtwarzać scenki. Szybko zapamiętują, wolą polecenia słowne. Muszą wkładać dużo wysiłku w rozwój zdolności wizualnych i motorycznych²⁰.

Kinestetycy uczą się na podstawie dotyku i ruchu. Zazwyczaj są bardzo ruchliwi, lubią zajęcia ruchowe na świeżym powietrzu, łatwo się dekoncentrują, dużo wiercą. Muszą natychmiast zrobić to, co chcą, nie lubią podejmować wyzwań. Łatwo poddają się emocjom. Bardzo dobrze radzą sobie w sportach i zajęciach fizycznych. Często mają opóźnienia w mowie oraz problemy z kształceniem umiejętności wizualnych²¹.

Zdaniem W. Okonia występują cztery formy – drogi – uczenia się, którym odpowiadają określone metody nauczania:

1. **uczenie przez przyswajanie – metody podające** (informacyjne), których celem jest przekazanie uczniom określonych informacji. Zalicza się do nich m.in. pogadankę, wykład i opis;
2. **uczenie się przez odkrywanie – metody problemowe** (poszukujące), których celem jest umożliwienie uczniom samodzielnego zdobycia wiedzy przez stwarzanie sytuacji problemowych. Zalicza się do nich m.in. metodę problemową, pogadankę heurystyczną i dyskusję;
3. **uczenie się przez przeżywanie – obejmuje metody waloryzacyjne** (eksponujące), których celem jest pobudzenie emocjonalne uczniów. Zalicza się do nich m.in. inscenizacje i dramę;
4. **uczenie się przez działanie – obejmuje metody praktyczne** (operatywne), których celem jest organizacja uczniów do działania w praktyce²².

We współczesnej literaturze zwraca się uwagę na to, że człowiek najwięcej uczy się przez działanie.

²⁰ Tamże, s. 23–24.

²¹ Tamże, s. 24.

²² Zob. W. Okoń, *Wprowadzenie do dydaktyki ogólnej*, PWN, Warszawa 1987.

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

OŚRODEK
ROZWOJU
EDUKACJI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Ze względu na założenia niniejszego programu zaleca się stosowanie **metod aktywizujących**, o które klasyfikację W. Okonia poszerzył F. Szlosek. Metody aktywizujące zwiększają bowiem samodzielność ucznia oraz uwalniają twórczy potencjał, zarówno ucznia, jak i nauczyciela, w drodze do zdobywania wiedzy. Proponuje się stosowanie podanych niżej metod aktywizujących.²³

Metody integracyjne

Zaleca się stosowanie tych metod na początku każdej klasy lub w sytuacjach problemowych ze względów wychowawczych. Metody: krasnoludek i pajęczynka mogą być jednak modyfikowane i stosowane np. w edukacji matematycznej oraz edukacji przyrodniczej.

Krasnoludek – dzieci siedzą w okręgu. Jedno dziecko trzyma przedmiot, którym można rzucać, np. piłkę lub maskotkę. Przedmiot ten jest krasnoludkiem. Dziecko rzuca przedmiot do wybranego ucznia, mówiąc jednocześnie: „Krasnoludek jest...”. Osoba, która złapie przedmiot, musi dokończyć zdanie (np. „miły”). Zadaniem uczniów jest podanie swojego zakończenia zdania i unikanie powtórzeń tych zakończeń, które zostały już podane.

Jacy jesteśmy – uczniowie podzieleni są na grupy. Ich zadaniem jest ułożenie kwiatka, przy czym na każdym płatkku jest napisane lub narysowane to, co lubi każdy członek grupy. W środku kwiatka może znaleźć się wspólna cecha grupy, jej nazwa czy przedstawiający ją obrazek.

Pajęczynka – uczniowie siedzą w kręgu. Jeden z uczniów trzyma kłębek wełny. Trzyma mocno koniec nitki jedną ręką, a drugą rzuca kłębek do wybranej osoby, mówiąc np. imię tej osoby lub jej pozytywną cechę, np. „Rzucam do Ady”, „Rzucam do Jasia, który ładnie rysuje”. Każde dziecko trzyma swój kawałek wełny, zanim rzuci kłębek. W ten sposób powstaje pajęczynka. Można ją rozplątać, przypominając sobie drogę od końca do początku.

²³ Opracowano na podstawie: J. Krzyżewska, *Aktywizujące metody i techniki w edukacji wczesnoszkolnej*, cz. I i II, Suwałki 1998; K. Kruszewski (red.), *Sztuka nauczania – czynności nauczyciela*, Warszawa 1995; E. Brudnik, A. Moszyńska, B. Owczarska, *Ja i mój uczeń pracujemy aktywnie. Przewodnik po metodach aktywizujących*, Kielce 2000; D. Bernacka, *Od słowa do działania. Przegląd współczesnych metod kształcenia*, Warszawa 2001.

Metody tworzenia i hierarchizacji pojęć

Ułatwiają uczniom samodzielne definiowanie rzeczy i zjawisk oraz uczą uczniów zajmowania stanowiska w danej sprawie i wyrażania własnego zdania. Niektóre z nich, ze względu na konieczność opanowania przez dziecko umiejętności pisania, mogą być stosowane od drugiej klasy.

Kula śniegowa – łączy pracę indywidualną z pracą grupową i zespołową. Nauczyciel podaje problem, np. pyta, czym jest szczęście. Każdy uczeń pisze na kartce odpowiedź. Potem uczniowie łączą się w pary i uzgadniają wspólną odpowiedź na to samo pytanie. Pary łączą się w czwórki itd., aż do uzgodnienia wspólnej odpowiedzi (definicji) dla całej klasy.

Burza mózgów – polega na podawaniu przez uczniów w krótkim czasie jak największej liczby skojarzeń z danym problemem. Najpierw następuje wytwarzanie pomysłów, potem ich ocena, a na końcu – zastosowanie przyjętych pomysłów. W efekcie burzy mózgów może powstać mapa mentalna.

Mapa mentalna – można ją wykorzystać do pracy całej klasy lub pracy w grupach. Polega na opracowaniu danego pojęcia za pomocą rysunków, symboli, pojedynczych wyrazów lub zwrotów. Przykładowo nauczyciel zapisuje na środku tablicy hasło: „Wakacje”. Uczniowie w grupach rysują na kartkach A4 swoje skojarzenia z wakacjami. Następnie wszystkie kartki są wieszane na tablicy wokół zapisanego pojęcia, a każda grupa musi skomentować swoją ilustrację. Na koniec na tablicy pozostają wybrane, najważniejsze ilustracje, najlepiej oddające to, czym są wakacje.

Piramida priorytetów – metoda hierarchizacji pojęć związana też z burzą mózgów. W jej efekcie powstaje piramida priorytetów, ułożona według przyjętych kryteriów. Na początku nauczyciel zadaje uczniom pytanie, np. „Co jest najważniejsze, aby być zdrowym?” i przeprowadza burzę mózgów. Dzieci podają swoje pomysły, przy czym wspólnie z nauczycielem ustalają, które z nich są najważniejsze. Te nauczyciel zapisuje na tablicy. Po wybraniu wszystkich pomysłów uczniowie wspólnie z nauczycielem ustalają odpowiednią hierarchię tych pomysłów.

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

OŚRODEK
ROZWOJU
EDUKACJI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Pociąg – nauczyciel rysuje na tablicy lokomotywę oraz wagoniki. Zadaje uczniom pytanie, np. „Jaki powinien być prawdziwy przyjaciel?”. Uczniowie piszą na karteczkach swoje pomysły, po czym wieszają je na tablicy, grupując ze sobą takie same rozwiązania. Te rozwiązania, których jest najwięcej, przepisują do wagoników.

Metody ewaluacji

Metody te zaleca się wprowadzić w sytuacji, gdy uczniowie np. mają nauczyć się przyjmować krytykę lub ją wyrażać, oceniać lekcję czy wyszukiwać mocnych i słabych stron postaci, danego rozwiązania problemu itp.

Kosz i walizka – nauczyciel rysuje na tablicy kosz i walizkę. Uczniowie wpisują do kosza np. cechy negatywne bohatera literackiego, a do walizki – jego cechy pozytywne, które chcieliby zabrać ze sobą, warte zapamiętania.

Oprócz wyżej wymienionych metod aktywizacyjnych zaleca się również wprowadzenie i stosowanie takich metod nauczania, jak²⁴:

- **metoda projektów**, polegająca na indywidualnym, grupowym lub zespołowym wykonywaniu określonego zadania, przy czym jego wynik jest zawsze wymierny i prezentowany przed innymi (uczniami, rodzicami, nauczycielami). Istotą projektu jest wspólne zaplanowanie działań oraz określenie czasu ich realizacji, a następnie sprawdzenie uzyskanych wyników;
- **metoda doświadczeń**, polegająca na umożliwianiu uczniom przeprowadzania prostych doświadczeń według określonych założeń i na tej podstawie stawianiu hipotez, formułowaniu problemów i wniosków;

²⁴ Przyjęto za: M. Skura, M. Lisicki, *Mniej mówicie – więcej działajcie. Program nauczania dla edukacji wczesnoszkolnej*, Ośrodek Rozwoju Edukacji.

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

OŚRODEK
ROZWOJU
EDUKACJI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

- **metoda działań terenowych**, polegająca na zdobywaniu przez uczniów wiedzy w czasie szkolnych wycieczek, warsztatów, zajęć terenowych itp. (nie tylko przyrodniczych, lecz także kulturowych).

Do nauki czytania i pisania w niniejszym programie sugeruje się przyjąć **metodę analityczno-syntetyczną o charakterze funkcjonalnym**, w której dziecko rozpoznaje najpierw wyrazy, potem sylaby, następnie głoski i litery. Wprowadzenie liter odbywa się na podstawie ilustracji, z której dziecko wyłania obiekty, których nazwa zaczyna się głoską odpowiadającą danej literze. Następnie rozpoczyna się analizę i syntezę słuchową wyrazu podstawowego, poszukiwanie danej głoski w innych wyrazach, poznanie, w jaki sposób zapisuje się wielką i małą literę oraz rozpoznawanie tej litery wśród innych liter, przy czym nie wszystkie z nich są znane.

W nauce matematyki zaleca się odnosić do trzech poziomów:

- enaktywnego,
- ikonicznego,
- symbolicznego.

Pomocna w tym względzie wydaje się **metoda czynnościowa**, dzięki której uczeń zdobywa najważniejsze umiejętności, a nie tylko wiadomości. Ponadto umożliwi ona dziecku dojście do jednego rezultatu różnymi sposobami, pozwoli odkrywać rzeczywistość. Na liście ćwiczeń zaproponowanych przez twórczynię tej metody, prof. Zofię Krygowską, znajdują się między innymi:

- proste czynności i czynności odwrotne,
- różne czynności prowadzące do uzyskania tego samego rezultatu,

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

OŚRODEK
ROZWOJU
EDUKACJI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

- ćwiczenia, w których uczeń musi sam wypracować nowy schemat postępowania²⁵.

W nauczaniu języka angielskiego można stosować następujące metody:

- **metodę audiolingwalną**, w której uczenie się języka obcego jest postrzegane jako proces wyrabiania nawyków językowych przez wielokrotne powtarzanie wyrazów i zwrotów niezbędnych w komunikowaniu się. Nacisk kładzie się na poprawność komunikatu, dlatego też bardzo ważne jest tu dokładne odtworzenie wzoru wypowiedzi. Uczniów na I etapie nauczania cechuje stosunkowa łatwość powtarzania i zapamiętywania wyrazów i zwrotów. Metoda ta jest szczególnie przydatna w procesie uczenia wymowy. Pozwala też uczniom na opanowanie podstawowych słów i zwrotów, które mogą być zastosowane w typowych sytuacjach komunikacyjnych, np. przywitania, pożegnania. W uczeniu dzieci piosenek, rymowanek, wierszyków, a także odgrywaniu przygotowanych scenek, wykorzystuje się właśnie tę metodę;
- **metodę komunikacyjną** (*The Communicative Approach*), której celem jest rozwijanie umiejętności swobodnego porozumiewania się w języku angielskim. Metoda ta skupia się na dziecięcej zdolności do kreatywnego myślenia i działania, co w konsekwencji sprawia, że nauka języka odbywa się w sposób naturalny. Treści programowe przedstawiane są w kontekście sytuacyjnym, a ich zrozumienie ułatwiają pomoce wizualne i środki pozawerbalne. Język docelowy jest preferowanym językiem instrukcji – język ojczysty ogranicza się do minimum;
- **naukę przez zmysły** (*Multi-sensory Approach*), metoda, w której do nauki języka angielskiego wykorzystywane są wszystkie zmysły. Nauka odbywa się przez zabawę, a stosowane techniki odpowiadają emocjonalnym i intelektualnym potrzebom i możliwościom dzieci;
- **TPR** (*Total Physical Response*), metoda reagowania całym ciałem. Techniki stosowane w tej metodzie są szczególnie przydatne w początkowej fazie nauki języka

²⁵ Zob. H. Siwek, *Czynnościowe nauczanie matematyki*, Warszawa 1998.

obcego. Nauczyciel stopniowo wprowadza polecenia, których rozumienie uczniowie demonstrują w sposób niewerbalny, np. ruchem, gestem. Dzięki technikom TPR uczniowie stopniowo gromadzą zasób słów i zwrotów, umożliwiając im komunikowanie się w codziennych sytuacjach.

5.2. Formy organizacji zajęć

W Programie nauczania „Ad@ i J@ś na matematycznej wyspie” przyjmuje się podział form organizacji zajęć na pracę indywidualną, pracę grupową i pracę zespołową. Szczególne znaczenie przypisuje się **pracy w grupach**, mimo że jej wprowadzenie w klasach I–III jest trudnym zadaniem. W I klasie szkoły podstawowej można ją wprowadzać, zaczynając od pracy w parach, a następnie stopniowo zwiększać liczebność grupy. Ta forma pracy pozwala jednak uczniom zarówno nabyć określony zasób wiedzy, jak i kształcić umiejętności społeczne, a nauczycielowi – wprowadzać zróżnicowane metody nauczania. Ponadto praca w grupach:

- aktywizuje słabszych uczniów,
- uczy wspólnego poszukiwania rozwiązań problemów,
- uczy szacunku dla innych uczniów,
- uczy wypowiedzania własnego zdania oraz zajmowania określonego stanowiska,
- pozwala zindywidualizować tok nauki w wypadku uczniów zdolnych.

5.3. Indywidualizacja procesu nauczania

W większości zespołów klasowych występują zarówno dzieci szczególnie uzdolnione, dzieci o przeciętnych zdolnościach, jak i uczniowie ze specjalnymi potrzebami. Z tego względu szczególnie ważne jest wyłonienie tych dzieci na początku ich bytności w szkole podstawowej i zindywidualizowanie, w miarę możliwości, ich toku nauki.

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

OŚRODEK
ROZWOJU
EDUKACJI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Zdaniem Doroty Klus-Stańskiej **dzieci szczególnie uzdolnione** nie zawsze pokazują swoje umiejętności na forum klasy. Uczniów szczególnie uzdolnionych matematycznie można rozpoznać między innymi po tym, że:

- mają oni łatwość opanowywania sposobów działań poznanych na lekcji,
- mają tendencję do myślenia „na skróty”, bez etapów pośrednich, które mają teoretycznie ułatwić uczniom myślenie,
- wykazują większą sprawność niż inne dzieci w obliczu zadań niestandardowych,
- tworzą samodzielnie alternatywne sposoby rozwiązywania zadań²⁶.

Do działań wspomagających pracę z uczniem zdolnym należą między innymi:

- różnicowanie klasy na grupy, które zajmują się różnymi zagadnieniami lub różnymi wersjami (łatwiejszą i trudniejszą) zadań,
- różnicowanie klasy na grupy, w których słabsi uczniowie powtarzają podstawowe wiadomości i utrwalają podstawowe umiejętności, a zdolniejsi uczniowie poznają nowe zagadnienia,
- powierzenie uczniom samodzielnego wymyślenia zadań, które później będą rozwiązywane przez całą klasę,
- zachęcanie uczniów do brania udziału w wydarzeniach pozaszkolnych,
- prowadzenie projektów uczniowskich w podziale na kilkuosobowe grupy,
- organizowanie zajęć dodatkowych.

Uczniów słabszych można rozpoznać między innymi po takich zachowaniach, jak:

- unikanie wykonywania zadań,

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

OŚRODEK
ROZWOJU
EDUKACJI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

- odwlekanie momentu rozpoczęcia zadania,
- pracowanie w dużo wolniejszym tempie,
- trudności ze zrozumieniem abstrakcyjnych pojęć,
- unikanie pracy w grupie,
- brak wiary we własną wiedzę i umiejętności.

Jeżeli zachowania te nie wynikają z procesu adaptacji do nowego środowiska, uczniom wykazującym trudności w nauce szkoła powinna zapewnić zajęcia wyrównujące ich szanse edukacyjne. Mogą to być na przykład takie dodatkowe zajęcia, jak:

- zajęcia dla dzieci ze specyficznymi trudnościami w czytaniu i pisaniu,
- zajęcia dla dzieci z trudnościami w uczeniu się matematyki,
- gimnastyka korekcyjna dla dzieci z wadami postawy,
- zajęcia logopedyczne dla dzieci z zaburzeniami rozwoju mowy,
- specjalistyczne zajęcia terapeutyczne m.in. dla dzieci niepełnosprawnych.

Do grona uczniów ze szczególnymi problemami zalicza się dzieci z problemami zdrowotnymi, między innymi dzieci chorujące na zespół Aspergera i autyzm. W każdym wypadku istnieją odrębne procedury postępowania, a rola nauczyciela polega na wspomaganiu działań terapeuty i rodziców. Nauczyciel musi dbać również o to, by dzieci ze szczególnymi problemami włączyły się do życia klasy i by były akceptowane przez pozostałych uczniów. W przypadku dzieci cierpiących na zespół Aspergera i autyzm można wziąć pod uwagę zastosowanie metody włączania do grupy rówieśniczej autorstwa Anny Florek i Katarzyny Hamerlak. Co prawda metoda ta jest przewidziana dla zajęć przedszkolnych, jednak wydaje się, że pewne jej elementy można wykorzystać również na poziomie edukacji wczesnoszkolnej. Poszczególne etapy tej metody to:

²⁶ D. Klus-Stańska, *Dziecko uzdolnione matematycznie. Adrian – odłona pierwsza*, Warszawa 2004, s. 111–112.

- **Etap pierwszy** polegający na tworzeniu dziecku przyjaznego środowiska, np. przez oznaczenie jego miejsca w szatni, podpisanie jego przyborów. Celem tego etapu jest pokazanie innym uczniom i rodzicom, że dziecko jest w grupie. Jest to o tyle ważne, że dziecko chore często przebywa poza szkołą lub na zajęciach terapeutycznych;
- **Etap drugi** polegający na włączaniu dziecka do małej grupy. Celem tego etapu jest budowanie pozytywnego obrazu dziecka wśród rówieśników i uczenie dziecka współdziałania w grupie;
- **Etap trzeci** polegający na zwiększeniu uczestnictwa dziecka w grupie. Celem jest wzmacnianie dziecka przez relacje z innymi;
- **Etap czwarty** polegający na zwiększeniu przez dziecko kompetencji społecznych. Dziecko jest coraz bardziej samodzielne, ma ustalone codzienne działania;
- **Etap piąty**, w którym dziecko uczestniczy w życiu klasy tak jak pozostałe dzieci. Ciągłe jednak jest traktowane indywidualnie, otrzymuje wsparcie ze strony nauczyciela i pozostałych uczniów.

Szczegółowe informacje dotyczące tej metody znajdują się w publikacji: A. Florek, K. Hamerlak, *Dziecko autystyczne i z zespołem Aspergera w przedszkolu i szkole. Włączanie do grupy rówieśniczej i tworzenie warunków sprzyjających uczeniu się*, www.ore.edu.pl.

6. Pomiar osiągnięć ucznia

Pomiar osiągnięć ucznia na poziomie edukacji wczesnoszkolnej jest możliwy dzięki stałemu monitorowaniu. Przez **monitorowanie** rozumie się sposób kontroli i ocenę efektów edukacyjnych uczniów. Polega ono na systematycznym gromadzeniu, z użyciem różnorodnych metod i narzędzi, informacji o warunkach, przebiegu i efektach działań dydaktyczno-wychowawczych, nieustannym obserwowaniu i badaniu rezultatów realizacji planu działania (programu nauczania) oraz jego ewaluacji (modyfikacji), celem doskonalenia i usprawnienia procesu edukacyjnego.

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

OŚRODEK
ROZWOJU
EDUKACJI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Istotnym elementem kontroli i oceny procesu edukacyjnego jest:

- gromadzenie i analizowanie informacji o osiągnięciach poznawczych, psychomotorycznych, zachowaniach emocjonalnych dzieci;
- określanie indywidualnych potrzeb uczniów, ich zainteresowań, uzdolnień oraz napotkanych trudności w uczeniu się i ich przyczyn;
- opisywanie rozwoju i postępów edukacyjnych każdego ucznia;
- obserwowanie i wspieranie szkolnej kariery dziecka, wzmacnianie jego naturalnej motywacji poznawania-uczenia się;
- diagnozowanie osiągnięć edukacyjnych ucznia i porównywanie ich z określonymi standardami;
- uczenie umiejętności przyjmowania oceny jako elementu rzeczywistości, korzystania z niej w kształtowaniu obrazu samego siebie;
- wdrażanie do przestrzegania norm i zasad funkcjonowania w życiu, w różnych organizacjach i określonych społecznościach;
- sprawdzanie wiadomości, osiągniętych umiejętności i sprawności.

Celem procesu monitorowania jest poznanie zarówno zespołu uczniowskiego, jak i pojedynczego ucznia. Ocena może mieć charakter oceny dydaktycznej lub społeczno-wychowawczej, zawsze jednak powinna pełnić funkcję diagnostyczną – wspierać szkolną karierę ucznia, pokazywać jego postępy i określać indywidualne potrzeby.

Zatem kontrola i ocena mają na celu:

- opisywanie rozwoju umiejętności, kompetencji ucznia,
- rozpoznawanie indywidualnych potrzeb każdego ucznia,
- określenie efektywności stosowanych metod w odniesieniu do każdego ucznia,
- obserwowanie i wspieranie rozwoju dziecka, wzmocnienie pozytywne,
- rozbudzanie naturalnej motywacji poznawania-uczenia się,
- kształtowanie u ucznia obrazu samego siebie,
- wdrażanie do samokontroli samooceny,

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

OŚRODEK
ROZWOJU
EDUKACJI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

- kształtowanie umiejętności przyjmowania oceny jako elementu rzeczywistości,
- przygotowanie do współpracy i współdziałania.

Sposób diagnozowania osiągnięć edukacyjnych dzieci ma duże znaczenie dla nauczyciela i samego ucznia. W niniejszym programie sugeruje się, aby nauczyciel gromadził informacje przez obserwację dzieci, analizę wytworów ich pracy, zadań praktycznych, rozmowy i wywiady, karty badania umiejętności lub sprawdziany, testy i ankiety. Nagromadzone informacje nauczyciel zobowiązany jest właściwie dokumentować, tak aby wszechstronnie ocenić postępy i rozwój dziecka w formie oceny opisowej, słownej lub pisemnej.

Ocenię podlegają:

- postęp w nabywaniu wiadomości i umiejętności w zakresie poszczególnych edukacji,
- poziom wiedzy o otaczającym świecie,
- aktywność na zajęciach szkolnych,
- wypowiedzi ustne i pisemne,
- prace plastyczno-techniczne,
- projekty i prezentacje,
- udział w zajęciach wychowania fizycznego.

Ocenę słowną (bieżącą) stosuje się na co dzień, dziecko otrzymuje informację o swojej pracy i postępach na bieżąco. Uczeń powinien znać kryteria takiej oceny, wówczas jest ona mobilizacją do dalszej pracy.

W *Programie nauczania „Ad@ i J@ś na matematycznej wyspie”* proponuje się takie oceny słowne, jak: aprobata, zachęta, pochwała wyrażona komentarzem słownym, np. znakomicie, postarałeś się, brawo, pracuj tak dalej. Oceny takie będą stosowane we wszystkich rodzajach edukacji.

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

OŚRODEK
ROZWOJU
EDUKACJI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Ocena pisemna. Obecnie w nauczaniu realizuje się ocenianie punktacyjne w postaci stopni i stosowaną tylko w klasach początkowych ocenę opisową. Ocena wyrażona stopniem jest mniej efektywna od oceny opisowej i stanowi poszerzenie kwestii oceny w ogóle. Ta ocena umożliwi szybsze określenie na przykład niepowodzeń szkolnych dziecka i likwidację ich przyczyn. W niniejszym programie nauczania proponuje się:

- **ocenę opisową śródroczną**, w której ujmuje się postępy i rozwój konkretnego dziecka, grupuje informacje o jego wewnętrznych stanach, o trudnościach i przejawach jego zachowań. Zawiera ona także zalecenia dydaktyczno-wychowawcze. Przyjęto, iż ocenę taką otrzyma uczeń oraz jego rodzice po przeprowadzeniu przez nauczyciela 50% zajęć z poszczególnych edukacji;
- **ocenę opisową końcoworoczną**, w której opisuje się zdaniem poziom opanowania treści edukacyjnych przewidzianych w programie po przeprowadzeniu 100% zajęć. Ocena ta powinna uwzględniać postępy w edukacji, rozwoju emocjonalno-społecznym i osobiste osiągnięcia ucznia. Nauczyciele, przygotowując ocenę końcoworoczną, za najistotniejsze winni uznać: aktywność, postępy ucznia i jego stan wiedzy.

Ocena, którą uczeń otrzymuje za swoją pracę i postępy, jest dla niego pewną „niespodzianką”. Uczeń oczekuje jej i albo spełnia ona jego oczekiwania, albo nie. W edukacji wczesnoszkolnej ocena nie może być elementem demotywującym, ale powinna być motywującym, czyli w prawie każdym działaniu ucznia należy szukać tych dobrych elementów, które sprowokują do dalszego rozwoju. Oceny negatywnej nie powinno być, chociaż zależy to od osoby ocenianej. Bardzo ważne zadanie stoi zatem przed nauczycielem, który nie powinien być tylko kontrolerem, ale także obserwatorem, podejmującym działania o charakterze indywidualnym, stosującym wzmocnienia pozytywne, zachęcającym ucznia do podejmowania aktywności, pomagającym zrozumieć błędy i je naprawiać. Zdaniem autorek programu ocena nie może być rygorystyczna w procesie kształcenia, ale ma w sposób delikatny sprowokować ucznia do mobilizacji i przeżywania zadowolenia z jej pozytywnych efektów, jak również nauczyć przyjmowania porażek.

Program nauczania „Ad@ i J@ś na matematycznej wyspie” skupia się na nauczaniu efektywnym, ale też zintegrowanym i radosnym. Dlatego proponujemy **oprócz tradycyjnych metod kontroli i oceny ucznia inne metody**, z którymi niektórzy nauczyciele zapoznali się już wcześniej. Są to:

1. Rozmowa z uczniem – uczeń na ostatnich zajęciach w tygodniu dokonuje samooceny swojej pracy w ciągu całego tygodnia (przygotowanie, wkład pracy, dodatkowe prace, prace

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

OŚRODEK
ROZWOJU
EDUKACJI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

domowe, dyscyplina, porządek) i proponuje ją w obecności grupy. Nauczyciel oraz grupa odnoszą się do samooceny ucznia, po czym nauczyciel wnosi poprawki albo je podtrzymuje. Ustaloną w ten sposób ocenę uczeń otrzyma od nauczyciela w postaci tzw. „Kolorowej szóstki, kolorowej piątki, kolorowej czwórki, kolorowej trójki, kolorowej dwójki” i wklei na ostatnią stronę zeszytu edukacji polonistycznej, matematycznej, przyrodniczej, muzycznej. Nauczyciel podpisuje ocenę. Uczeń zeszyt zabiera do domu, pokazuje rodzicom i odnosi do sali lekcyjnej.

2. Karty pracy samodzielnej – karty do pracy dla ucznia przygotowane przez nauczyciela lub w postaci gotowej są gromadzone w segregatorach. Nauczyciel uzupełnioną kartę oceni swoim komentarzem. Karta pracy samodzielnej jest źródłem informacji na temat umiejętności w zakresie postępów z edukacji: polonistycznej, matematycznej, środowiskowej.

3. Zeszyt ucznia – zeszyt do pracy dla ucznia z edukacji polonistycznej, matematycznej, przyrodniczej i muzycznej. Uczeń uzupełnia zeszyt ćwiczeniami, notatkami, informacjami itp. Nauczyciel ocenia wybrane ćwiczenia oceną wyrażoną pisemnie. Uczeń zeszyt zabiera do domu, pokazuje rodzicom i odnosi do szkoły.

4. Zeszyt lektur – uczeń od II klasy prowadzi zeszyt lektur. Wybrany uczeń przygotowuje prezentacje wybranych przez siebie książek na zajęciach z edukacji polonistycznej, przedstawia w nich tytuł, autora, głównych bohaterów, ilustrację do książki oraz uzasadnia, dlaczego inni uczniowie powinni przeczytać książkę. Nauczyciel, biorąc pod uwagę kreatywność ucznia, wpisuje do zeszytu lektur swój komentarz, który uczeń pokazuje w domu rodzicom. Zeszyt lektur uczeń trzyma w domu i wpisuje przeczytane książki z biblioteczki podręcznej, biblioteki szkolnej lub publicznej. Nauczyciel zapowiada zajęcia z zeszytem lektur stosunkowo wcześniej, tak, aby uczeń mógł się do nich przygotować.

5. Prezentacje – uczeń przygotowuje prezentacje ulubionych, przeczytanych książek, dodatkowych materiałów, informacji z encyklopedii, Internetu, telewizji, radia, z zakresu edukacji polonistycznej, matematycznej, środowiskowej, plastycznej, technicznej, muzycznej, wychowania fizycznego (np. znany polski sportowiec). Nauczyciel ocenia słownie, stosując pochwałę, zachętę, aprobatę.

6. Wpis z informacją dla ucznia – uczeń otrzymuje informację o swoich postępach, pracy bieżącej, szczególnych osiągnięciach, np. „z przyjemnością biorę twój zeszyt do ręki”, „świetnie wywiązałeś się z powierzonego zadania”, jako wpis do zeszytu, kart pracy itp.

7. Znaczkę „Mistrz ortografii”, „Mistrz matematyki”, „Przyjaciel książek” oraz odpowiednie dyplomy – nauczyciel przygotowuje znaczek według własnej inwencji i z odpowiednich materiałów, może także zamówić go w drukarni. Odznaczenie otrzymują

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

OŚRODEK
ROZWOJU
EDUKACJI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

uczniowie, którzy brali udział w konkursie na „Najlepszego matematyka”, „Najlepszego ortografa”, „Przyjaciela książek” i okazali się mistrzami. Proponujemy, aby informować uczniów na początku zajęć, że w ich trakcie zostanie przeprowadzony konkurs. Uczniowie będą mieli wówczas cel i motywację do uczestniczenia w zajęciach.

8. Klasowy Dzień Segregatora²⁷ – narzędzie wspierające obserwacje nauczyciela i źródło informacji o uczniu. Jest to segregator, który przechowuje się w klasie. Każdy uczeń samodzielnie gromadzi w nim swoje prace (swobodne teksty, prace plastyczne w formacie A4, karty pracy, testy, wyniki własnych poszukiwań itp.). Dziecko samo dokonuje wyboru tych prac podczas tzw. Klasowego Dnia Segregatora – wówczas nauczyciel rozmawia z każdym uczniem o jego segregatorze, wspólnie analizują jego zawartość. Dzieci w tym dniu dokonują przeglądu swoich prac, prezentują najlepsze z nich koleżankom i kolegom. Wartością tej pracy jest możliwość dokonywania przez uczniów oceny własnych postępów, analizowania osiągnięć. Segregatory są prezentowane rodzicom podczas spotkań.

9. Kącik zajęć „Wysil swój umysł i nie trać ani chwili” – jest to kącik dydaktyczny z „magiczną skrzyneczką”, w której znajdują się karty z dodatkowymi ćwiczeniami. Są to rebusy, zagadki, krzyżówki, karty pracy, teksty do czytania, ciekawostki ze świata, artykuły z różnych czasopism. Uczniowie, którzy pracują w szybszym tempie od pozostałych i wcześniej skończą zadanie lub ćwiczenie, aby nie nudzili się i nie przeszkadzali innym w zajęciach, mogą podejść i wybrać „karteczkę” z dodatkowym zadaniem. Dzieci wykorzystują w ten sposób wolny czas. Nauczyciel przygotowuje „karteczki”, ale mogą też włączyć się w to działanie uczniowie i rodzice.

10. Albumy – zbiór zdjęć, okazów przyrodniczych, informacji przygotowanych przez uczniów na zajęcia z edukacji polonistycznej, przyrodniczej, społecznej, plastycznej, technicznej. Dzieci przygotowują same albumy na zajęciach plastycznych lub technice. Następnie wypełniają je przez określony czas, wskazany przez nauczyciela. Nauczyciel na wyznaczonych zajęciach z danej edukacji dokonuje oceny. Ocenia słownie lub pisemnie w dowolnej, wybranej wspólnie z uczniami formie. Dzieci prezentują albumy na wystawie tematycznej społeczności klasowej, szkolnej, rodzicom, gościom.

²⁷ Pomysł pochodzi z: M. Kędra, *Program nauczania dla edukacji wczesnoszkolnej – Nowoczesna edukacja – szkoła w działaniu* (s. 63: <http://www.bc.ore.edu.pl/Content/468/nowoczesna+edukacja+-+szkola+w+dzialaniu.program+nauczania+dla+edukacji+wczesnoszkolnej+%281%29.pdf>).

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

OŚRODEK
ROZWOJU
EDUKACJI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Diagnoza

Diagnoza to narzędzie ułatwiające cykliczne monitorowanie realizacji podstawy programowej i badanie postępów uczniów oraz oferujące materiały do nauczania zindywidualizowanego.

Celem diagnozy jest sprawdzenie poziomu wiedzy i umiejętności dzieci oraz ich stałe monitorowanie. Nie może być ona jednorazowa.

Diagnoza może być **cyklowa** dostosowana do programu, rozkładu materiału i stylu dydaktycznego. Są to comiesięczne lub przeprowadzane w dłuższym czasie sprawdziany, testy w formie papierowej. Diagnoza cyklowa umożliwia nauczycielowi realizację programu nauczania i jest podstawowym elementem systemu oceniania wewnątrzszkolnego, którego celem jest pomóc uczniowi w uczeniu się.

Diagnoza **ponadcyklowa** dotyczy materiału przeznaczonego do realizacji w dłuższym czasie i jest niezależna od wybranego programu. Może być przeprowadzana na początku i na końcu roku szkolnego lub na początku klasy drugiej i na koniec klasy trzeciej. Badanie początkowe pokazuje przygotowanie uczniów do nauki w szkole, a kolejne badania odzwierciedlają przyrost wiedzy i umiejętności. Diagnoza ponadcyklowa to ocenianie orientujące – wartościuje wyniki uczenia się ze względu na cele, do których osiągnięcia uczeń lub klasa zbliża się różnymi drogami i w różnym tempie.

W *Programie nauczania „Ad@ i J@ś na matematycznej wyspie”* proponuje się diagnozę cyklową. Będą to sprawdziany przygotowane przez nauczyciela w danej klasie w każdym miesiącu. Nauczyciel dokona następnie analizy procentowej przeprowadzonych sprawdzianów. Wówczas będzie miał raport o poziomie wiedzy i umiejętności uczniów oraz jego ocenę. W klasie trzeciej proponuje się wprowadzenie sprawdzianów multimedialnych, które uczniowie mogą wykonywać nie tylko w klasie, ale też w domu.

Na koniec każdej klasy proponuje się przeprowadzenie testu diagnostycznego po całym roku (diagnoza ponadcyklowa).

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

OŚRODEK
ROZWOJU
EDUKACJI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

7. Literatura

- Aebli H., *Dydaktyka psychologiczna*, PWN, Warszawa 1959.
- Bernacka D., *Od słowa do działania. Przegląd współczesnych metod kształcenia.*, Warszawa 2001.
- Buehl D., *Strategie aktywnego nauczania, czyli jak efektywnie nauczać i skutecznie uczyć się*, Wyd. Edukacyjne 2004.
- Bradway L., Albers Hill B., *Jak wszechstronnie rozwinąć zdolności dziecka*, Gdańsk 2012.
- Braun M., Mach M., *Jak pracować ze zdolnymi? Poradnik dla nauczycieli i rodziców*, Warszawa 2013.
- Brudnik E., Moszyńska A., Owczarska B., *Ja i mój uczeń pracujemy aktywnie. Przewodnik po metodach aktywizujących*, Kielce 2011.
- Dąbrowski M., *Pozwólmy dzieciom myśleć!*, Warszawa 2008.
- Donaldson M., *Myślenie dzieci*, Wiedza Powszechna, Warszawa 1986.
- Dziecko i matematyka*, red. E. Swoboda, J. Gunčaga, Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego, Rzeszów 2009.
- Dylak S., *Wprowadzenie do konstruowania szkolnych programów nauczania*, Wydawnictwo Szkolne PWN, Warszawa 2000.
- Florek A., *Dziecko w grupie*, Pedagog, Warszawa 2010.
- Gruszczyk-Kolczyńska E., *Dziecięca matematyka. Książka dla rodziców i nauczycieli*, Warszawa 2007.
- Kędra M., *Program nauczania dla edukacji wczesnoszkolnej – Nowoczesna edukacja – szkoła w działaniu* (<http://www.bc.ore.edu.pl/Content/468/nowoczesna+edukacja+-+szkola+w+dzialaniu.program+nauczania+dla+edukacji+wczesnoszkolnej+%281%29.pdf>).
- Kline P., *The everyday genius*, Great River Books, Arlington 1995.
- Klus-Stańska D., *Dziecko uzdolnione matematycznie. Adrian – odsłona pierwsza*, Warszawa 2004.
- Klus-Stańska D., Nowicka M., *Sensy i bezsensy edukacji wczesnoszkolnej*, Warszawa 2005.
- Kruszewski K. (red.), *Sztuka nauczania – czynności nauczyciela*, Warszawa 1991.
- Krzyżewska J., *Aktywizujące metody i techniki w edukacji wczesnoszkolnej*, cz. I i II, Suwałki 1998.
- Materiały dla nauczycieli MEN. *Podniesienie efektywności kształcenia uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi*, MEN 2011.

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

OŚRODEK
ROZWOJU
EDUKACJI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Materiały szkoleniowe Ośrodka Rozwoju Edukacji (ORE), *Specyfika programów nauczania edukacji wczesnoszkolnej*, Warszawa 2014.

Ogólnopolskie badanie umiejętności trzecioklasistów. Raport z badania OBUT 2013, Warszawa 2013.

Okoń W., *Wprowadzenie do dydaktyki ogólnej*, PWN, Warszawa 1987.

Okoń W., *Zarys dydaktyki ogólnej*, Warszawa 1968.

Piaget J., *Studia z psychologii dziecka*, PWN, Warszawa 1966.

Siwek H., *Czynnościowe nauczanie matematyki*, Warszawa 1998.

Więckowski R., *Elementy systemu nauczania początkowego*, Warszawa 1976.

Żytko M., *Pozwólmy dzieciom mówić i pisać – w kontekście badań umiejętności językowych trzecioklasistów*, CKE, Warszawa 2010.

Źródła internetowe:

- <http://sp8opole.wodip.opole.pl/HTML-RAMKI/metody%20aktywizujace.pdf>
- http://www.cambridge.org/servlet/file/Program+nauczania+SP+I+III+do+nowej+podstawy+programowej.pdf?ITEM_ENT_ID=5692882&COLLSPEC_ENT_ID=594
- <http://www.jows.pl/sites/default/files/Rubka.pdf>

Akty prawne:

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 27 sierpnia 2012 roku w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół (DzU 2012, poz. 977)

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 30 maja 2014 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół (DzU 2014, poz. 803)

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

OŚRODEK
ROZWOJU
EDUKACJI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

